PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 220 (1908) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr.

TRST, torek 18. septembra 1951

Cena 20 lir

Obiščite razstavo

„NAŠA BORBA" ZA SVOBODO

RAZSTAVA JE ODPRTA VSAK DAN OD 9. DO 13. URE IN OD 16. DO 23. URE V DVORANI NA STADIONU «PRVI MAJ» NA VRDELSKI CESTI PRI SV. IVANU.

INTERVJU ZUNANJEGA MINISTRA FLRJ EDVARDA KARDELJA O TRŽAŠKEM VPRAŠANJU IN PODLAGI ZA ZAČETEK POGAJANJ

NAČELNO STALIŠČE VLADE FLRJ O TRŽAŠKEM VPRAŠANJU JE ZNANO SVETOVNI JAVNOSTI ŽE OD PARIŠKE MIROVNE KONFERENCE

Želja po dobrih odnosih z Italijo je za nas neodvisna od konkretnega mednarodnega položaja in to iz preprostega razloga, da je Italija naša soseda in da mi želimo mir in prijateljstvo na naših mejah

Naravno pa te želje - ne glede na to, kar bi moglo biti njena osnova - ni mogoče uresničiti za ceno, ki bi zahtevala nemogoče žrtve od našega ljudstva, ki jih ne bi moglo razumeti in odobravati

BEOGRAD, 17. — *V zvezi z glasovi za morebitna neposredna pogajanja med Italijo in Jugoslavijo o tržaškem vprašanju je podal danes podpredsednik vlade FLRJ in njen zunanji minister Edvard Kardelj izjavo in med drugim poudaril, da je načelno stališče jugoslovanske vlade glede tržaškega vprašanja znano že s pariške mirovne konference.*

Jugoslavija je takrat predlagala tako razmejitev med njo in Italijo, ki bi potekala vzdolž narodnostne meje med Slovenci in Italijani oziroma Furlani.

BEOGRAD, 17. — Predsednik zvezne vlade in zunanji minister Edvard Kardelj je dal danes dopisniku tržaškega lista «Il Corriere di Trieste» v Beogradu sledeči intervju:

Vprašanje: «Kakšno je stališče jugoslovanske vlade do revizije mirovne pogodbe z Italijo?»

Odgovor: «Stališče jugoslovanske vlade do vprašanje revizije mirovne pogodbe z Italijo je zaradi mnogih svojih podrobnih strani odvisno od razvoja italijansko-jugoslovanskih odnosov in od rešitve najvažnejšega vprašanja, ki obstaja v naših odnosih do Italije, to je tržaškega vprašanja. Ne gre za to, da bi postavljali pogoje kakršne koli vrste, temveč preprosto za to, da ima revizija katere koli mirovne pogodbe pozitiven učinek samo v primeru, da izhaja z realnega sporazuma med vsemi državami, ki jih ta revizija neposredno zadeva. Če ne bi bilo tako, bi revizija utegnila opogumiti sile, ki so odgovorne za napad v preteklosti, in one, ki danes kujejo napadalne načrte. Maršal Tito je nedavno zelo jasno izrazili našo željo, da rešimo, tudi za ceno žrtev, sporno vprašanje z Italijo. Rešitev teh vprašanj bi odstranila številne vzroke nasprotij, ki so imela v preteklosti tako težke posledice v odnosih med Italijo in Jugoslavijo in ki so pripeljala do napada Mussolinijeve Italije na Jugoslavijo. In nasprotno: če ta vprašanja ne bi bila rešena, bi bilo nemogoče ustvariti tisto ozračje medsebojnega in miroljubnega zaupanja, brez katerega si ni mogoče niti zamisliti, da bi v Jugoslaviji lahko pozitivno sprejeli revizijo mirovne pogodbe z Italijo. To bi mogli mi ugodno sprejeti samo v primeru, če bi bila pozitiven rezultat spremembe odnosov v tem delu sveta, rezultat odpravitve starih ekspanzionističnih tendenc proti jugoslovanskim narodom. In pa ustvaritve dobrih sosedskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo na osnovi enakopravnosti».

Vprašanje: «Ali je prišlo do kakšne spremembe v jugoslovanskem stališču v vprašanju STO, in če je, kakšne so?»

Odgovor: «Naše stališče do vprašanja STO je znano v svetovnem javnem mnenju in ni doživelo nobene spremembe».

Vprašanje: «Ker jugoslovanska vlada ne sprejema kot osnovo za neposredna pogajanja z Italijo tristranske izjave iz marca 1948, na kakšni drugačni osnovi bi bila jugoslovanska vlada pripravljena začeti razgovore z italijansko vlado?»

Odgovor: «Jasno je, da tristranska izjava — to je zahteva, da bi bil ves STO priključen k Italiji — ne more služiti kot osnova za sporazum. Z druge strani je tudi nam jasno, da tudi jugoslovanska zahteva, naj bo ves STO priključen k Jugoslaviji, v sedanjem položaju, ne more tvoriti osnove za sporazum. Očitno je torej, da morata obe vladi iskati tretjo rešitev, to tretjo rešitev pa bo mogoče najti samo z dobro voljo, z medsebojnim razumevanjem in z željo obeh vlad, da dosežeta sporazum, še posebej pa z zavestjo, da se s pritiskom in hrupom ne da doseči ničesar, temveč da je treba narediti konstruktivne napore na osnovi realistične analize sedanjega položaja».

Vprašanje: «Ali bi rezultati bodočih volitev mogli vplivati na jugoslovansko stališče glede vprašanja STO?»

Odgovor: «Načelno stališče jugoslovanske vlade glede tržaškega vprašanja je znano svetovnemu javnemu mnenju že od časa mirovne konference. Sedanja politika jugoslovanske vlade glede tega vprašanja izhaja iz želje, da se ustvarijo boljši odnosi med obema sosednima državama na Jadranu in da se okrepijo činitelji miru v tem delu Evrope. Zaradi tega rezultati bodočih volitev v Trstu ne bi mogli na noben način vplivati na stališče jugoslovanske vlade do vprašanja STO. Ne glede na to se naša vlada ne želi vmešavati ali vplivati na rezultate volitev v Trstu in sodi, da se to vprašanje tiče izključno prebivalstva tega mesta».

Vprasanje: «Ali pomenijo izjave maršala Tita glede možnosti obrambnega sodelovanja z Grčijo in Turčijo določen napredek v smislu ustvarjanja koordiniranega obrambnega sistema na jugovzhodu Evrope? Ali namerava jugoslovanska vlada koordinirati svojo obrambo z Evropo na splošno?»

Odgovor: «Kar se tiče teh dveh vprašanj, v prvi vrsti pa izjav maršala Tita dopisniku «Observerja» o sodelovanju z Grčijo in Turčijo,, ne bi mogel dodati nič več k temu, kar je že povedal maršal Tito. Jugoslavija je zainteresirana na ohranitvi miru na tem delu Evrope in sodeluje v ta namen z vsemi državami, ki so zainteresirane na ohranitvi miru in preprečevanju napada. V tem smislu sodeluje Jugoslavija aktivno pri delu Združenih narodov že od vsega početka in bo tudi v bodoče sodelovala pri vseh akcijah OZN, katerih namen bo okrepitev miru in preprečitev napada. Jugoslovanska vlada nasprotno nima namena pristopiti k blokom ali regionalnim ali drugačnim paktom. To seveda ne izključuje podvzemanja onih ukrepov, ki so potrebni, da se ustvari sodelovanje z drugimi deželami v primeru, da bi prišlo do napada. Trenutno ti ukrepi niso aktualni, vendar pa bi lahko prišli v poštev, če bi se položaj poslabšal, ali če bi nevarnost pred napadom postala neposredna. Mi upamo, da do takega poslabšanja ne bo prišlo».

Vprašanje: «Ali bi morebitno sodelovanje take vrste moglo vplivati na odnose z Italijo?»

Odgovor: «Želja po dobrih odnosih z Italijo je za nas neodvisna od konkretnega mednarodnega položaja in to iz preprostega razloga, da je Italija naša soseda in da mi želimo mir in prijateljstvo na naših mejah. Naravno pa te želje — ne glede na to, kar bi moglo biti njena osnova — ni mogoče uresničiti za ceno, ki bi zahtevala nemogoče žrtve od našega ljudstva, ki jih ne bi moglo razumeti in odobravati».

Maršal Tito na mladinski progi v Bosni

BEOGRAD, 17. — «Mi smo prijatelji: in bomo prijatelji vseh onih, ki želijo chraniti mir, ki so za mirno sodelovanje med narodi, ne pa za sejanje sovraštva in šovinizma», je rekel včeraj maršal Tito graditeljem mladinske proge Doboj-Banja Luka. Govoril je nato o sporu med Jugoslavijo in sovjetskimi voditelji in dejal: «Hoteli smo biti neodvisna dežela, hotel smo sami odločati o svojem življenju in nismo hoteli v to naše življenje vnašati neumnosti, ki so jih delali oni v tridesetih letih od velike oktobrske revolucije».

«Tudi danes prihajajo grožnje od njih, je nadaljeval maršal Tito, tudi danes gredo te grožnje od enega do drugega konca naših meja in prihajajo od njihovih najvišjih voditeljev. Ne vem, kdaj bodo ti ljudje razumeli, da v Jugoslaviji ne žive hlapci, temveč smeli in ponosni ljudje, svobodni državljani dežele, ki so si s svojo krvjo in z žrtvami svojih najboljših sinov in hčera priborili možnost, da si grade boljše življenje. Oni tega še niso razumeli, toda nekega dne bočo vendarle morali razumeti, njihove napovedi pa se ne bodo uresničile. Prerokovali so, da se bomo prodali kapitalistom, toda to se ni zgodilo. Mi od kapitalističnih dežel dobivamo pomoč in posojilo, prodali pa se nismo. To pa še bolj dviguje ugled Jugoslavije v očeh zahodnega sveta, ki si šteje v čast, da ima za prijatelja tako ljudstvo kot so jugoslovanski narodi. Mi pa smo prijatelji vseh onih, ki žele enakopravnost med malimi in velikimi državami».

Kominformisti udarna pest iredentizma

Nedeljski dogodki v Nabrežini so ponovno pokazali in potrdili to, kar smo že zdavnaj ugotovili: da so tržaški kominformisti in najbolj zagrizeni italijanski šovinisti in fašisti tesno povezani med seboj. Še več, kominformisti so postali prava udarna pest tržaških italijanskih šovinistov: kamor si ščvinistične škvadre ne upajo iti, tja gredo kominformistične. Najboljši dokaz za to je ravno nedavno izzivanje na škofijskem bloku, kamor so šli kominformisti napadat, žalit in obrekovat delovno ljudstvo jugoslovanske cone STO, ki jim je dalo zasluženo odgovor in lekcijo, katero si bodo še dolgo zapomnili.

Sedaj je bila na vrsti Nabrežina, oziroma tabor Osvobodilne fronte, ki je šovinistom in kominformistom najhujši trn v peti. Tudi v nabrežinski občini kominformisti in šovinisti iz skupine «Torre» tesno sodelujejo in si pomagajo. Nabrežinska občina je namreč zadnja slovenska občina na naši zahodni meji proti Italiji na tem ozemlju in strnjeno slovensko prebivalstvo ob slovenski obali razbija in onemogoča vse italijanske imperialistične načrte in uresničenje njihovega pohlepa. To jim je najhujša ovira, živa priča, da spada Trst v slovensko etnično ozemlje. Zato bi radi šovinisti in kominformisti (ki jih tako nazivamo le zaradi točnejše opredelitve, saj so zagrizeni šovinisti oboji) to oviro odstranili in vse skupaj spravili pod Italijo. V ta namen so gospodje okoli skupine «Torre» pred kratkim izdali celo nekak proglas na slovensko prebivalstvo in z zlobnimi špekulacijami, ker je tesno gospodarsko vezano na Trst, skušali prepričati naše ljudstvo, da bi bila priključitev k Italiji končno le manjše zlo. Naše ljudstvo pa tej osladni jezuitski propagandi ne podlega ker dobro pozna ljudi, ki jo širijo. Zato naj bi to žalostno roboto opravili kominformisti.

In Vidali jih je v nedeljo poslal na delo, pri čemer pa ni imel sreče. Po tolikem pisanju, potvarjanju in zlorabljanju dogodka v Škofijah, kjer so jo vidalijevci izkupili, po komedijantskem članku komedijanta Vidalija, ki je sam o sebi napisal «volevamo accoppare il compagno Vidali», po članku, polnem izmišljotin, ki ga je v nedeljo napisal na prvi strani v Unità Kolenc (mimogrede naj omenimo, da je imel ta članek namen nahujskati kominformiste, da bi se maščevali nad «titovci»), po vsej tej psihološki pripravi, da bi izzival med kominformistično usmerjenim delavstvom ogorčenje, češ ubiti so nam hoteli «capota», je pač Vidali skupno s svojimi pajdaši pričakoval, da se bo velika množica njegovih pristašev zbrala v Nabrežini in tem osovraženim «titovcem», tem ljudem, ki naj bi stregli Vidaliju po življenju, razbili njihov tabor ter dokazali svojemu vodji veliko vdanost in ljubezen ter moč njegove partije. Toda vsi upi in načrti so šli kljub tej veliki psihološki pripravi po vodi. Vidalijevcem se je kljub vsem naporom posrečilo, da so zbobnali skupaj le par desetin znanih škvadristov in poklicnih pretepačev iz Trsta Milj, Sv. Križa in celo iz Tržiča, pravih vzorcev amularijev, po večini članov bivših in sedanjega mladinskega aktiva. In ta revna drhal je bila vse, kar so spravili vidalijevci na noge, delovnega ljudstva pa ni bilo med njimi in šarlatan Vidali je moral pač kljub vsej reklami samemu sebi grenko priznati, da ga nihče več ne jemlje resno.

Drhal se je najprej potepala po nabrežinskih ulicah ob zaničevanju domačinov, nato pa je zasedla «strateško» položaje na igrišču, kjer je bil tabor OF. Bila je popolnoma izolirana, med pobalini ni bilo nobenega domačina in njen veliki načrt in Vidalijev ukaz, da je treba razbiti tabor OF, je že takoj v začetku splahnel. Razni «pingvini», Pescatoriji Liebleini itd. pa se morajo le navzočnosti policije zahvaliti, da ni ljudstvo obračunalo z njimi, kakor so s svojim izzivanjem zaslužili in kakor so v listih, nalepljenih po Nabrežini oni obljubljali, da bo «delovno ljudstvo obračunalo s titovci». Za kominformiste je bil to popoln poraz. Njih piskanje in histerično kričanje so obsojali vsi, vsi so videli, da je vidalijevska akcija popolnoma propadla in da je tov. Babič v Nabrežini govoril, medtem ko se Vidali v Škofijah ni upal niti prikazati.

In divjanje te škvadristične drhali teh vernih potomcev Giumie je našemu ljudstvu še enkrat potrdilo ves njen šovinizem, vso njeno mržnjo do vsega, kar je slovenskega kar spominja na osvobodilno borbo. Ko so mlečnozobi pobalini zagledali živi prikaz naše zgodovine, slike, ki so obsojale rapalsko pogodbo, italijanski imperialistični pohlep po naši zemlji, požig Narodnega doma in streljanje bazoviških junakov, so še močneje žvižgali in kričali ter s tem pokazali, da odobravajo vse fašistične zločine in obsojajo našo borbo proti fašizmu. S tem so pokazali to, kar kominformisti tako skrbno prikrivajo, čeprav jim od povsod sili na dan: mržnjo proti slovenstvu.

In za to svojo roboto, za neuspeli poskus razbijanja naše manifestacije, so dobili izraz solidarnosti svojih zaveznikov šovinistov, ki so v «Giornale di Trieste del Lunedì» opravičevali njihovo škvadristično početje ter z žalostjo ugotovili, da niso mogli doseči uspeha zato, ker je bilo preveč policije». Mislimo, da niso potrebni drugi dokazi o njihovem tesnem sodelovanju, saj jih skupna mržnja do nas popolnoma izdaja.

Nabrežinski tabor OF je bil nov poraz za kominformiste, dokazal je Vidaliju, da se nihče ne zmeni za njegove avanture in da slovensko ljudstvo v nabrežinski občini odločno stoji na braniku svojih pravic. To ljudstvo kljubuje na slovenski obali že 1.300 let in je vzdržalo že mnogo hujši pritisk. Le naivneži in brezupni politikantje si lahko ustvarjajo, da ga bodo s skupnim pritiskom in prevaro uklonili. V nedeljo so dobili ponovno lekcijo, ki jih seveda ne bo spametovala, ker bogovi udarijo s slepoto one, ki jih hočejo pogubiti. Vidali in vsi šovinisti naj vedo, da jim ne bo uspelo to, kar ni uspelo našim sovražnikom v stoletjih: našega ljudstva ne bodo iztrebili ne s silo ne s prevaro in ta lepi del slovenske obale bo vedno ostal naš vsem našim sovražnikom navkljub.

USPELA MANIFESTACIJA OF OB ZAHODNI SLOVENSKI OBALI

Slovenci najzahodnejše občine STO protestirajo proti odložitvi volitev, proti poizkusom revizije mirovne pogodbe in proti poizkusom ponovnega priključevanja katerega koli dela STO Italiji - Klavrno propadla provokacija kominformovskih fašističnih škvadristov

Na športnem igrišču nad Nabrežino so v nedeljo popoldne plapolale zastave, tako da je bilo že od daleč videti, da imajo Nabrežinci slavnost. Resničnoo, Nabrežina je slavila v nedeljo pomemben dan, najpomembnejši v zadnjih povojnih letih. V sredi vasi so si postavili prosvetni dom in ga imenovali po pesniku — nabrežinskem rojaku Igu Grudnu. Tako je dobila vas svoje novo središče, kjer bodo domačini lahko neovirano gojili kulturo in prosveto, se kulturno dvigali na braniku slovenske zemlje ter se tako krepili v odporu proti italijanskemu šovinističnemu vplivu, ki hoče tej čisto slovenski zemlji vtisniti pečat italijanstva.

Kmalu po drugi uri so se pred domom začeli zbirati domačini, prišli pa so tudi iz okoliških vasi in celo iz mesta z željo, da prisostvujejo tako pomembnemu dogodku vsega slovenskega naroda na tržaških tleh. Združeni pevski zbori so pod vodstvom tov. Karla Bošteja zapeli «Zdravico» na Furlan je imel tovariš Janko Furlan pred otvoritvijo doma zadnji govor v katerem je med drugim dejal:

Otvoritev kulturnega doma je v zadnji dolgi dobi najpomembnejši dogodek v našem kraju, saj naš novi dom bo branik naprednega slovenske kulture na narodno ogroženih tleh. Že okrog 40 pokolenj Slovencev živi nepretrgoma na teh naših tleh kot najskrajnejša veja slovenskega naroda. V tej dolgi dobi je šlo naše ljudstvo skozi najtežje preizkušnje, ki mu jih je nalagala skopa prirodna sredina, še bolj pa osvajalne težnje sosednjih narodov. Toda nihče ni tako izsesaval našega naroda kakor fašizem. S satansko zagrizenostjo se je držal vzel si mu bistvene življenjske pravice. In tako je fašizem rodil, požigal in moril po naši zemlji. Na vse to pa je še izzival, da nam prinaša svojo dvatisočletno kulturo. Toda to kulturo je naš narod preklel, vstal je enoten v borbi za svoj obstanek in po težki borbi, po nečloveških žrtvah zmagal.

Danes lahko trdimo: če nismo kljub tako velikemu pritisku propadli doslej, ne bomo niti v bodoče. Zdaj si na razvalinah, ki nam jih je povzročil fašizem, gradimo nove temelje našemu kulturnemu življenju. In tako smo si postavili našo kulturno postojanko — dom Iga Grudna, pesnika, borca in buntarja. Naj nas on bodri v borbi za našo boljšo bodočnost, za zmago resnice nad lažjo, pravice nad krivico, za zmago nad nasiljem. V nas raste želja za lepše kulturno in socialno življenje. Verujemo v lastne sile in to tem bolj, ker dobivamo vedno več življenjskih sokov iz svobodnega matičnega naroda. Prepričani smo, da se bodo uresničile besede našega pesnika Iga Grudna:

«A narod moj si sam usodo kuje,
kot za bodočnost nov gradi si temelj.
V enakopravnost vseh ljudi veruje
tovariši smo narodi vseh zemelj».

To je naš cilj, zanj se bomo tudi borili, še posebno, ker se je ponovno pojavil fašistični duh, ki hoče zopet postaviti naš živelj na tem ozemlju na natezalnico, ki hoče v svojem grabežljivem imperializmu ponovno seči na slovensko zemljo. Toda pohlepu italijanskega imperializma in vseh njegovih hlapcev — do kominformistov, se bomo postavili po robu, ker nočemo nove sužnosti. Zato pa se moramo čimbolj strniti v borbi za koristi naše narodne skupnosti in za blaginjo vsega delovnega ljudstva. Posebno na tem kosu naše zemlje je to nujnost.

S temi mislimi in željami otvarjamo danes vrata nabrežinskega kulturnega hrama, hrama vzgoje, pouka in zabave, žarišča ljubezni do zemlje naših pradedov, ki bi nam jo naši nepomirljivi sovražniki hoteli zopet izbrgati. Ta dom naj bo neuklonljiv branik naših pravic. V prepričanju, da bodo temu kulturnemu hramu sledili še drugi v naši nabrežinski občini, ga izročamo Nabrežincem in tudi ostali javnosti.

S temi besedami je tovariš Janko Furlan odprl vrata novega kulturnega hrama, ki so si ga vsi navzoči nato ogledali.

Po otvoritvi doma pa so krenili na športno igrišče, na katerem je bil tabor Osvobodilne fronte za nabrežinski okraj.

Medtem ko so se naši zbirali na stadionu, so prihuljeno prihajali nad igrišče razni mladeniči in nekatera dekleta in celo 2 ali 3 stare žene, katerim smo obraze dobro poznali, saj jih vidimo povsod tam, kjer nastane pretep op nalogu kominformističnih vidalijevskih voditeljev: Znani Pinguino je bil urednik Lavoratora Persoglia, Pescatori, Liblein, Kneip, Gerlanc ml., Fabi, Ogrin, Košuta, Rabar, med njimi tudi še čisto otroci, kot n. pr. sin Gombaccija, zvestega borca fašistične ideje, in drugi. Pobrali so jih iz Trsta in še delj iz Milj. Domačinov nisi našel, le nekaj Križanov je izpopolnjevalo njihove vrste. Prišli so prepričani, da bodo razbili tabor OF, saj so se na to že nekaj dni pripravljali. Po zidovih v Nabrežini so celo lepili listke, na katerih so grozili, da bodo «titine» ubili. Toda «titinov» niso preplašili. Prišlo jih je dovolj, da mladi kominformistični petelinčki niso mogli izpeljati svojega načrta. Izzivali so, da bi prišlo do pretepa, toda Nabrežinci so hoteli imeti svoj tabor in niso pustili pritepencem, da bi jih motili. Poudariti moramo še to, da so nabrežinski kominformisti, kolikor jih pač je, stali na strani igrišča in se niso mešali v izzivanja tržaških škvadristov.

Tabor je odprl tov. Srečko Colja ter pozdravil delegacijo nabrežinskega okraja, dalje člane sindikata Zgodovinškega muzeja iz Ljubljane ter Goričane, ki so prišli, potem ko so si ogledali razstavo «Naša borba za svobodo» na stadionu v Trstu, na nabrežinski tabor. Nadalje je pozdravil vse ostale udeležence, posebno še tov. Branka Babiča ter mu predal besedo.

Poklicni škvadristi so svojim podrejenim ukazali, naj prepečijo z žvižganjem in kričanjem tov. Babiču da bi prišel do besede, toda govornik se ni dal motiti in kmalu so razbijači tudi utihnili.

Tov. Branko Babič je med drugim dejal.

Dovolite, da pozdravim današnji tabor v imenu glavnega odbora OF za Tržaško ozemlje.

Kljub tolikim žrtvam na tem ozemlju še nimamo svojih pravic, zato se tudi zbiramo na taborih, da potrdimo našo voljo, da se bomo kljub takim stvarem, kakor se dogajajo danes, odločno borili za naše pravice. «Prijateljem» na oni strani (škvadristi so prežali izza zidu nad igriščem) ni do tega, da bi se enotni borili za skupne pravice, posebno sedaj, ko se tukaj v zvezi z vprašanjem Tržaškega ozemlja pojavljajo manevri, da bi nas Italija zopet vključila v svojo državo. Tisti tam gori nam to pričajo. Prepričujejo nas tudi zadnji dogodki; odgodene volitve so dokaz, da snujejo nekaj za našim hrbtom. Ni jim do tega, da bi naš narod svobodno živel, da bi naše prebivalstvo izreklo svojo sodbo nad tistimi, ki so naši sovražniki. Podčrtati moramo, da so taki ukrepi kot je zadnja odgoditev volitev nemogoči v središču civilizirane Evrope. Zahtevamo, da se da našemu ljudstvu možnost, da izreče svojo voljo.

Za to našo borbo je potrebna še večja strnjenost vseh Slovencev ne glede na trenutna osebna politična prepričanja, da bomo branili naše nacionalne pravice, da se bomo borili proti temu, da bi kateri koli del našega ozemlja prišel ponovno pod Italijo, posebno se bomo borili, da noben Slovenec ne pade več v italijansko sužnost. Ravno današnji dogodki nam pričajo, da moramo nadaljevati našo borbo ter obsoditi vse današnje razgrajače, ki nas s svojimi izpadi samo utrjujejo

v prepričanju, da smo na pravi poti in da moramo tako nadaljevati. Tov. Branko Babič se je ob koncu svojega nagovora zahvalil vsem prisotnim, ki so kljub ustrahovanju škvadristov prišli. Nabrežinci so tu na stadionu in jih obsojajo.

Naj živi Osvobodilna fronta! Naj živi borba za enotnost! Smrt razgrajačem!

Besedam tovariša Branka Babiča so vsi udeleženci nedeljskega tabora navdušeno ploskali, tako da so se posamezni žvižgi in medklici onih za zidom komaj slišali.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Resolucija

ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV

Slovenci nabrežinskega okraja, zbrani na taboru Osvobodilne fronte,

PROTESTIRAMO

proti nedemokratičnemu odlogu upravnih volitev na STO, ker nasprotuje interesom vsega prebivalstva in skrajno žali čustva vseh demokratov, posebno pa Slovencev.

Istočasno odločno protestiramo proti vsakemu poizkusu revizije mirovne pogodbe z Italijo in izjavljamo, da smo proti vsakemu poizkusu ponovnega priključevanja katerega koli dela našega ozemlja k Italiji.

DE GASPERI V OTTAWI NI GOVORIL O TRSTU

Na tiskovni konferenci je izjavil, da STO načelno pripada Italiji, kot pravi tristranska izjava iz leta 1948

RIM, 17. — Glavni predmet komentarjev rimskih političnih krogov so danes De Gasperijeve izjave na tiskovni konferenci v Ottawi. Zanimanje zanje je bilo veliko predvsem zaradi tega, ker poskušajo po izjavah svojega ministrskega predsednika in zunanjega ministra v Rimu ugotavljati veter, ki piha v Ottawi, predvsem še zato, ker so seje atlantskega sveta strogo tajne, obvestila po diplomatski poti pa prihajajo ponavadi z zamudo. Pa tudi za De Gasperijeve izjave je bilo potrebno čakanje na vesti iz tujih virov, kajti poluradna agencija ANSA je te, za ameriške razmere prikrojene izjave (in samo te lahko predstavljajo zanesljiv barometer), vsebovane v glavnem v odgovorih raznim novinarjem, skrajšala tako, da so prirejene za široko italijansko občinstvo.

Samą izjava, ki jo je podal De Gasperi, je precej splošna in se glavnih vprašanj dotika samo neposredno, med vprašanji, ki se tičejo Italije, omenja samo mirovno pogodbo in sprejem v OZN, pa še to v nekam nedoločeni obliki.

V odgovorih na vprašanja pa je izjavil, da je zahtevala «z vso energijo» od atlantskega sveta, naj «podpre revizijo mirovne pogodbe z Italijo». Dejal je tudi, da je Schuman izjavil, danes pred atlantskim svetom, da so ZDA, Anglija in Francija «naklonjene» reviziji mirovne pogodbe, ter da zaradi tega upa, da bodo tudi drugi člani atlantskega pakta «dali svojo moralno podporo». V rimskih krogih pripominjajo, da so podobne izjave že slišali pred trojno konferenco v Washingtonu, da pa je posledica bila splošno razočaranje.

Glede tržaškega vprašanja pa je De Gasperi izjavil dobesedno (citiramo pa ameriški agenciji «United Press»): «Nisem postavil nobenega predloga glede Trsta, ker ta zadeva ne spada v pristojnost atlantskega pakta. Na tem področju hočemo rešitev, ki bi zadovoljila Italijo. Hočemo tudi možnost, da bi dosegli rešitev z Jugoslavijo glede Trsta, toda zadostiti moramo našemu ljudstvu in našemu javnemu mnenju».

«STO, je dejal De Gasperi, gotovo načelno pripada Italiji na osnovi tristranske izjave od marca 1948. Pobuda za pogajanja pa mora biti odvisna od druge strani. Mi se še nismo pogajali z Jugoslavijo, toda pričakujemo to iz dneva v dan».

Glede gospodarskih vprašanj pa je De Gasperi dejal, da bi morale atlantske države omiliti omejitve za priseljevanje Italijanov in storiti vse, da bi ji pomagale. (Od danes je izjava angleškega ministra za delo, da bi Anglija, če ne bi nasprotovali sindikati, mogla sprejeti 5000 do 10.000 italijanskih delavcev, Robens je poudaril, da ima Italija 2 milijona in pol brezposelnih in da ji je treba pomagati). De Gasperi je končno še posebej poudaril sledeče:

«Toda predvsem potrebujemo vojaška naročila, s katerimi bi zaposlili delovno silo v Italiji».

V rimskih krogih se sprašujejo, ali je De Gasperi ubral pravilno pot. Naštevati naenkrat vse zahteve, ko Italija kot protivrednost nima nuditi ničesar in ko so se n. pr. Francozi pojavili v Ottawi s pristankom na nemško oborožitev v žepu, se zdi nekaterim opazovalcem tvegana zadeva. Poleg tega se boje, da v Ameriki indiskrecij o strogo tajni atlantski seji ne bi morda razlagali kot željo, da se na vsak način z vplivanjem na javno mnenje doseže kaj več.

Vplivanje na javno mnenje se medtem nadaljuje. Zlasti značilen za te poskuse je članek Italijana Cortesija v ilustrirani prilogi «New York Timesa» s svojim, za trenutno taktiko italijanske diplomacije tako značilnim naslovom «Neobhodno potrebni ministrski predsednik» (mišljen je De Gasperi). Članek, ki je očitno napisan po naročilu iz Rima ali pa iz številne italijanske delegacije v Ameriki, preti med drugim tudi, da bi se ta «stolp italijanske demokracije» utegnil zrušiti, če bi se De Gasperi vrnil v Rim praznih rok, predvsem pa brez Trsta. Cortesi dodaja — kar ga vsaj malo opravičuje — da Italijo in ZDA loči 500 kilometrov in da verjetno zaradi tega Amerikanci italijanskih čustev glede Trsta ne morejo razumeti. (Kot da bi jih razumeli tisti, ki živijo tesno ob Italiji, ali pa, recimo, sami Tržačani!).

ALBIN PECAR

Ridgway predlaga nadaljevanje pogajanj

TOKIO, 17. — General Ridgway je poslal nasprotnim poveljnikom na Koreji novo poslanico, v kateri izjavlja, da je poveljstvo Združenih narodov še pripravljeno obnoviti razgovore za premirje v Kesongu, ki so bili prekinjeni 23. avgusta.

Ridgway ponavlja svojo «željo za dosego pravičnega in častnega vojaškega premirja» in izjavlja, da je pripravljen razgovarjati se o «obojestransko zadovoljivih» pogojih za obnovo razgovorov, če so nasprotniki «zdaj pripravljeni» končati svojo prekinitev razgovorov.

Maurice Petsche umrl

PARIZ, 17. — V nedeljo ob 14.30 je umrl znani francoski finančni strokovnjak in večkratni minister v povojnih vladah, 55-letni Maurice Petsche. Kot finančni minister ima to zaslugo, da je rešil Francijo iz težkega gospodarskega položaja po l 1944. Bil je neodvisen. Za poslanca je bil izvoljen prvič l. 1925.

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Torek 18. septembra
Jožef K., Sokolica
Sonce vzide ob 5.45, zatone ob 18.13. Dolžina dneva 12.28. Luna vzide ob 19.09, zatone ob 9.08.
Jutri, sreda 19. septembra
Konst., Vitograd

Tabor OF v Nabrežini

(Nadaljevanje s 1. strani)

Nato je bil ob sodelovanju godbe iz Nabrežine, združenih pevskih zborov pod vodstvom dirigentov Karla Boštjančiča, Ubalda Vrabca in Milana Pertota, članov SNG iz Trsta in skupine telovadk podan zgodovinski prikaz borbe slovenskega ljudstva na Primorskem od leta 1918 do današnjih dni.

Pred nami se je odprla velika knjiga, ki prikazuje slovensko etnično ozemlje. Tisoč tri sto let na tem ozemlju, to je dolga doba, in če bi jo popisali, bi bila debela knjiga — knjiga zgodovine trpljenja našega naroda, ki je skozi tlačanstvo dozorelo v narod in doseglo veliko zmago.

Nemško italijanski imperializem steza roke pa naši zemlji. Rimska volkulja se zagaranja v našo grudo, ker smo bili na poti italijanskemu imperializmu v srednjo Evropo in na Balkan. (Kaj so razgrajači tam za zidom povzdignili svoj glas ob pogledu na to sliko? Se jim je mar zaskominalo po tistih dneh, ko so italijanski imperialisti grabeželjivo trgali naše sveto zemljo? Najbrže! Saj so bili slišati med vzkliki tudi tako dobro nam znani «Ande a Lubiana», ki smo jih bili vajeni prav od najhujših zagovornikov rimske pohlepnosti).

Slika se je vrstila za sliko. Pobrali so nam naše tri mejnike. Obetali nam nacionalno zaščito. Toda pred našimi očmi vstajajo požgani domovi, gori Narodni dom v Trstu. (In kot odmev izzá zidu odobravanje). V nas se budi spomin na naše prve mučenike, Gortan, Bazovica. («Ubijalci», kriče tam za zidom. Pravzaprav so se nam zasmilili v tem svojem slepem sovraštvu do nas, kajti padli so že tako globoko, da bi bili zmožni ponoviti bazoviško tragedijo, če bi ne stalo naše ljudstvo strnjeno kot močna armada odločno pripravljeno, da Bazovice ne dopusti nikoli več).

List za listom naše zgodovine se odpira pred nami: taborišča, trpljenje, borba, osvoboditev Trsta (Pričakujemo zopet «duhovite» opazke tam iza zidu, toda ničesar ni slišati. In ko se ozremo, vidimo, da stiskajo junaki rep med noge in tiho, prihuljeno odhajajo, da bi ne bilo premočno čutiti njihove blamaže. Se en klic zaslišimo, ki jih razgali do kraja. Tovarišu, ki jim je z igrišča povedal v dveh besedah, kar jim gre in ker je bil pač domačin, ni bila ravno italijanščina najboljša, je eden izmed Vidalijevih kominformistov dejal: Nauči se najprej italijanski, potem govori!).

Knjiga — zgodovinski prikaz borbe slovenskega ljudstva na Primorskem.

V poglavju «Mi pa vsak dan rastemo in se dvigamo», nam prikazuje nadalje knjiga vse uspehe, ki smo jih dosegli po resoluciji IU.

Pred nami se zapre knjiga naše zgodovine. Pred nami je sedanjost. In kakor smo mirno in dostojanstveno pokopavali mrtve partizane, talce in druge žrtve sovraštva do vsega slovenskega življa na tej na tej zemlji, bomo vztrajali še naprej v svoji borbi, dajti vemo, da bo še prišel naš prvi maj.

Pred zaključkom tabora OF je tovariš Janko Furlan prečital resolucijo naslovljeno na Organizacijo združenih narodov, ki so jo vsi prisotni z navdušenim ploskanjem sprejeli.

Po velikem uspehu, ki ga je imel tabor OF v Nabrežini, se je razvila na igrišču prijetna zabava. Pevski zbor Prosek-Kontovel kar ni mogel zaključiti kulturnega programa. Zbrati so se in prepevali, da so svži mladi glasovi odmevali v jasni večer. Okoli njih so se zbrali možje in žene, mlado in staro, vedno željno ubranega petja. Mladina se je pozneje tudi zavrtela mnogi pa so odšli v novi dom, od koder je kmalu tudi zadonela lepa slovenska pesem.

Skvadristi so poskušali tudi na cesti motiti ljudi, še na železniški postaji in celo ob prihodu vlaka v Trst so hoteli uveljaviti svoje pesti in svoj surov jezik. Iskali so še kakšne prilike za pretep, ker so bili v strahu, priti pred svojega poglavarja, ker niso izvršili dane naloge.

Mi pa smo se razhajali z radostjo v srcu, ker je tabor v Nabrežini tako lepo uspel.

Manj ministrov in več ladij

Danes bodo splovili motorno ladjo «Victoria», ki jo gradijo za tržaški Lloyd, ki pa bo služila za zvezo med Italijo in Indijo. V ta namen pride v Trst tudi italijanski minister trgovinske mornarice, njegova ekscelenca senator Paolo Cappa s svojo soprogo. Minister bo spal na predsedstvu cone, ali kakor so nam sporočili na «prefekturi». Sprejel ga bo general Winterton, nato pojde k splovitvi ladje, kjer bo na kratko govoril, kar bodo oddajali po radiu. Naravno je, da ga bo sprejel na županstvu tudi župan Bartoli, popoldne pa si bo ogledal pristanišče.

Ti obiski ministrov ob splovitvi ladij so postali kar že nekam običajni. Toda Trstu ne prinašajo sreče. Ministri prisostvujejo svečanosti splovitve, obljubijo marsikaj, toda vse te ladje so doslej odplule v Italijo in Trst jih ni več videl, čeprav jih gradijo tudi z enotretjinskim prispevkom iz kreditov ERP, ki so namenjeni Trstu. Zato bi bilo bolje, da bi ministrov ne bilo in da bi nam ladje ostale, kar bi dalo zaposlitev brezposelnim tržaškim pomorščakom in poživilo vse tržaške gospodarske dejavnosti, ki so v zvezi s pristaniščem in pomorskim prometom.

Petindvajsetletnica dela

Te dni praznuje ravnatelj Delavskih zadrug g. Mario Cossi 25-letnico dela pri Delavskih zadrugah, kjer je za ravnatelja že vsa povojna leta, v katerih se je mnogo trudil in imel velik delež pri obnovi Delavskih zadrug, ki so med vojno utrpele mnogo opustošenja in škode. Petindvajsetletnico dela g. Cossija so skupno z njim praznovali tudi upravniki, poslovodje ter vse osebje Delavskih zadrug.

Škvadristična akcija v Nabrežini ne bo zadovoljila Vidalija

Koristno bi bilo, ko bi se tali oni kominformistični pristaš o priliki obrnil na gospoda Vidalija ter ga pobaral, čemu vendar vzdržuje škvadristično skupino razbijačev in pobijačev v isti mah, ko sam prireja zborovanja za mir, in čemu pošilja te razbijače in pobijače prav na prireditve, na katerih se po pisanju kominformističnega tiska zbere le deset do dvajset titovcev. Ne glede na to, pa bi zaradi nasprotnega gibanja, ki okrog svojih govornikov zbere lahko le nekoliko desetin somišljenikov, Vidaliju vendar ne kazalo rediti kup razbojniških elementov, ki s svojim početjem prav gotovo ne dvigajo ugleda baje slavne kominformistične stranke. Toda Vidali skuša dopovedati s silo, česar ne more z besedo, po čemer bi se dalo soditi, da može govori resnice in je njegov lažnivi evangelij namenjen le še duševno obremenjenim siromakom.

Tudi na nedeljskem taboru OF v Nabrežini so se oglasili Vidalijevi biriči in javili zbrani množici, da so še v službi. S poklicnim opravkom so priče že na športnem igrišču, kjer so enega tovariša napadli s kamnom, drugemu pa raztrgali srajco. Zatem so na cesti opljuvali skupino gostov, razbili steklo na enem izmed avtobusov in skušali tudi med govorom tov. Babiča motiti prireditev z žvižgi in psovkami. Toda delo jim postaja iz dneva v dan nehvaležnejše. Nikjer ne dosežejo svojih namenov, ker potekajo prireditve somišljenikov OF lepo po sporedu, kljub nemiru, ki ga povzročajo propagatorji miru.

Vidali s takšnimi neuspehi škvadristov seveda ne more biti zadovoljen. Ker pa je nasilen in vzgaja svojo čredo po potrebi baje tudi z brcami in zaušnicami, se ga škvadristi boje in skušajo z manj nevarnimi junaštvi prikriti spodletelo akcijo. Tako se je zgodilo tudi v nedeljo. Na povratku iz Nabrežine okrog 22. ure je škvadra napadla starejšega tovariša Josipa Počkarja, čim so vsi skupaj prispeli z vlakom na glavno postajo. Počkarja so kominformistični junaki potolkli do krvi, tako da se je moral zateči po zdravniško pomoč na Rdeči križ.

In potem izide naslednji dan «Il Lavoratore» s šegavim naslovom: «Fiasco dei titini...» namreč na prireditvi v Nabrežini. Vrag vedi, kdaj si bo «Il Lavoratore» upal napisati nekaj zrn resnice.

V zvezi s tem je policija aretirala 18-letnega Claudia Kukca (Cucas) iz Ul. Ricci in 19-letnega Marija Bogatca iz Sv. Križa 114. Včeraj dopoldne sta se aretiranca pojavila pred odgoditvenim zavezniškim sodiščem, ki je njun primer predalo v obravnavo rednemu sodišču.

Cestne nezgode

Ena po polnoči je odbila, ko se je 43-letni Alojz Legiša doma iz Nabrežine vozil s svojim kolesom po cesti iz Saleža proti domu, ko je nepričakovano, padel s kolesa in obležal na tleh. Z rešilnim avtom RK so ga prepeljali v bolnico, kjer so ga sprejeli na ortopedskem oddelku. Mož, ki ima zlomljeno lopatico in razne praske na roki je izjavil, da ga je podrl na tla neznani motociklist, kar pa verjetno ne bo držalo. Zdravniki menijo, da bo v 35 dneh zopet zdrav in čil.

* * *

Podobna nesreča je zadela tudi 31-letnega Luigija Giacchija iz Milj, ki se je navsezgodaj zjutraj odpravil s kolesom na delo. V Ulici D'Alviano verjetno zaradi neravnih tal, je mož izgubil ravnotežje in odletel na tla ter se precej pobil. Odpeljali so ga na opazovalni oddelek bolnice, kjer bo ostal kakih 10 dni.

* * *

Z rešilnim avtom RK so prepeljali približno ob 9. uri zjutraj 26-letnega Pia Grassiglia iz Ul. Lamarmora, ki je tudi padel s kolesa po krivdi nekega angleškega šoferja, ki mu je prerezal pot. Mož si je pri padcu poškodoval ramo in nogo, vendar ne bo nič hudega, ker bo v 6 dneh zopet sposoben za delo.

* * *

Stirinštiridesetletni Izidor Sedmak iz Ul. Giulia 19, pa ni verjetno med vožnjo po Ul. sv. Frančiška s svojim kolesom opazil, da je ob cesti stoječi tovornik iz Vidma imel odprta vrata in je trčil vanje ter zletel na tla. Sedmak se je dvignil in počakal policijo, ki je prišla na mesto in šele nato je sam odšel po prvo pomoč k Rdečemu križu. Tu so mu samo izprali praske na rokah, nakar je lahko odšel domov.

Še vedno velik obisk jubilejne razstave na stadionu "Prvi maj,,

Skupina goriških Slovencev ter Ljubljančanov obiskala v nedeljo razstavo - Z današnjim dnem nov film «Čarobni meč»

Razstava «Naša borba za svobodo», ki bi morala biti zaključena že preteklo nedeljo, je bila podaljšana še za teden dni. Da je ta ukrep odbora za razstavo popolnoma na mestu in utemeljen, nam je priča zelo velik obisk ljudi iz mesta in vasi, ki je bil prav gotovo nad vse zadovoljiv prav v nedeljo.

Med gosti, ki so si ogledali jubilejno razstavo OF na stadionu «Prvi maj», je bila tudi skupina prebivalcev Gorice in okoliških vasi. Iz njihovega zanimanja za posamezne dokumente in brošure, ki zelo jasno dokumentirajo življenje slovenskega prebivalstva na našem ozemlju od l. 1918 pa vse do leta 1945 je bilo razvidno, da so bili z razstavo nadvse zadovoljni. Predvsem jih je zanimal prvi del razstave, ki prikazuje borbo in življenje slovenskega prebivalstva od leta 1918 do 1941, pa tudi dokumenti in slike iz narodnoosvobodilne borbe so pritegnili njihovo pozornost. Po ogledu razstave so imeli možnost videti še jugoslovanski film «Na svoji zemlji», ki je vsem zelo ugajal.

Druga skupina, ki je prav tako v nedeljo obiskala jubilejno razstavo OF, je bila skupina članov sindikata Muzeja narodne osvoboditve iz Ljubljane. Sicer bodo o svojih vtisih z razstave prav gotovo tudi sami pisali, vendar je bilo iz njihovih besed razumeti, da jih je razstava nadvse presenetila. Z velikim zanimanjem so si ogledali vse razstavljene dokumente, brošure in slike ter so predvsem pohvalili prvi del razstave, ki razpolaga z dragocenimi listinami in dokumenti iz kulturnega in političnega življenja Slovencev na tem ozemlju.

Razen teh dveh skupin, ki sta prišli prva iz Gorice, druga iz Ljubljane, si je razstavo ogledalo še veliko število domačinov, mnogo tudi takih, ki so bili že na razstavi, pa so si jo želeli še enkrat ogledati, ker niso pri prvem obisku mogli videti vseh podrobnosti.

Zelo dobro obiskane so tudi vsak večer filmske predstave, pa čeprav je prišel vsek izmed predvajanih filmov večkrat na vrsto. Sedaj se pa obeta Tržačanom nov kulturni užitek. Danes bo na stadionu premiera prvega jugoslovanskega pravljičnega filma «Čarobni meč», ki bo brez dvoma navdušil vse gledalce. Poleg novega filma bo tudi poseben dokumentarni film, ki prikazuje življenje tržaških otrok v počitniških kolonijah v Sloveniji. Starši, ki ste imeli svoje otroke v teh kolonijah, ne zamudite prilike, da si ogledate omenjeni dokumentarni film.

S seje glavnega odbora ERS industrijskih delavcev

V soboto 15. t. m. je bila na sedežu v Ul. Machiavelli seja glavnega odbora Enotnega razrednega sindikata industrijskih delavcev. Seja je bila zelo važna, saj so na njej razpravljali prav o položaju delavcev v raznih tovarnah in ladjedelnicah, katerih položaj se je, zaradi številnih ukrepov o množičnih odpustih z dela zelo poslabšal.

Na dnevnem redu je bilo seveda vprašanje borbe delavcev ladjedelnic CRDA proti odpustom z dela, ki jih je vodstvo CRDA že izvršilo in ki jih namerava v bližnji bodočnosti še izvršiti. Člani glavnega odbora Enotnega razrednega sindikata industrijskih delavcev so bili mnenja, da je treba borbo proti odpustom z dela še nadaljevati ter preprečiti z vso odločnostjo, da bi delodajalci v zimskih mesecih svojo ofenzivo proti delavcem še zaostrili.

Živahna je bila tudi diskusija glede položaja v manjših ladjedelnicah, kot na primer v ladjedelnici Sv. Roka, kjer žive delavci v večnem strahu, da bodo zaradi pomanjkanja novih naročil odpuščeni z dela.

Navzoči člani so bili mnenja, da bi morale odgovorne oblasti poskrbeti našim ladjedelnicam, posebno manjšim čim več naročil, ki bi zagotovila delo sto in sto tamkaj zaposlenim delavcem.

Apno v oko in druge nezgode

Med delom pri nekem gradbenem podjetju v Ul. Ananian je 32-letnemu Emiliju Sgubiju iz Fiumicella brizgnilo apno v oko. Mož se je takoj zatekel v bolnico, kjer so mu nudili prvo pomoč in ga odposlali domov.

* * *

Z zida v tovarni pohištva «Giubilo» se je zjutraj nepričakovano odtrgala jeklena posteljna mreža ter padla komaj 16-letnemu Angelu Pranzu iz Ul. Orlandini na glavo, pri čemer ga je ranilo nad ušesom. Stvar ni bila huda, ker so farta po prvi pomoči poslali domov.

* * *

Huda nesreča, ki mu bo verjetna pokvarila vid, je zadela 41-letnega Bruna Crosillo iz Ul. de Fin št. 18. Mož, ki je bil zaposlen v notranjosti krematorija, je nerodno udaril po žeblju, ki ga je nameraval zabiti v zid. Žebelj je odskočil in se mu zasadil v levo oko. Po nezgodi so ga sprejeli na okulističnem oddelku s prognozo 30 dni, vendar ne vedo, ali mu bodo rešili vid.

Skrunilci grobov na delu v Miljah

Tatiči si vsega izmislijo, da bi se nabrali denarja in si upajo celo na pokopališče, kot se je pretekle dni zgodilo v Miljah. Spravili so se na družinsko grobnico in odnesli 4 bronaste svetilke in nekaj bronastih črk z nagrobnega napisa. Stvar je policiji prijavil 42-letni Francesco Luca iz Milj in izjavil, da so luči vrnile okoli 16.000 lir, medtem ko za črke ni mogel oceniti škode. Policija je pričela iskati nesramne lopove.

Za zabavo zažgana obleka

Zvečer se je pojavila v bolnici 46-letna Anna Leviski por. Ravalico iz Ul. Appiari 26, kateri so nudili prvo pomoč zaradi opeklin II. stopnje po desni nogi. Žena je izjavila, da je v pretekli noči med spanjem na neki klopci v Ul. Crosada pričela nenadoma goreti. Sama ni vedela, kako se ji je vžgalo krilo, vendar domneva, da ji je kak malopridnež za zabavo prižgal obleko in izginil.

SLAVA PADLIMA BORCEMA!

Tov. Ivan Rupel

Tov. Rupel je bil doma s Proseka pri Trstu, kjer se je rodil 24. februarja 1924. Po poklicu je bil električar. Bil je dolgo časa aktivist na terenu, nakar je odšel v partizane ter postal borec III. mornariškega bataljona. Padel je dne 17. septembra 1944 v borbi na otoku Hvaru.

Tov. Friderik Sbisà

Rodil se je v Trstu 27.11.1928. Po poklicu je bil mehanik. Dne 17.9.1944 je vstopil v partizane ter še istega dne dal svoje mlado življenje za svobodo.

Smrt slovenskega ribiča v Sesljanu

V noči ob 16. na 17. t. m., je umrl slovenski ribič v Sesljanu Andrej Prašelj. Naš Andrej je bil znan med vsemi slovenskimi ribiči naše obale kot podjeten in vztrajen delavec, ki si je v borbi z našim morjem služil trdi kruh ribiča in kot vztrajen antifašist, ki se je tudi na naši obali boril za pravice našega človeka. Tako je vzgojil v trdem delu dva sinova, ki nadaljujeta posel naši starih očancev.

Prašelj Andrej je imel za seboj borbeno preteklost. Za časa prve svetovne vojne je bil eden izmed tistih slovenskih mornarjev, ki so se uprli v Boki Kotorski. Bil je aktiven med organizatorji, zato je bil tudi aretiran in je prestal najhujše mučenje takratne avstrijske soldateske. Zlom Avstrije ga je zatekel z mnogimi drugimi revolucionarji v ječi, od koder je bil osvobojen. Takih korenin, ki trdo delajo in ki so v svoji mladosti pisali kot uporniki zgodovino našega ljudstva, nam je hudo žal. Pogreb našega dragega Andreja bo danes ob 17. uri.

Prispevajte za KULTURNI DOM

OF

V sredo 19. t. m. ob 20 bo redna seja okrajnega odbora OF za III. okraj na običajnem mestu.

Seja Ljudske fronte

Danes v torek ob 11.30 uri bo seja tajništva Slovansko-italijanske ljudske fronte na sedežu v Ul. R. Manna št. 29.

SHPZ

vabi članstvo prosvetnih društev, da si na stadionu, «Prvi maj» ogleda razstavo, ki je pod geslom

«Naša borba za svobodo»

Razstava bo odprta še ves teden.

Seja glavnega odbora SHPZ

Seja glavnega odbora SHPZ bo v četrtek 20. t. m. ob 16. uri v običajnih prostorih.

Odborniki bodite točni!

Vpisovanje v osnovne šole

Otvoritev osnovnih šol na Svobodnem tržaškem ozemlju angloameriški pas, bo dne 24. septembra t. l.

Od 24. septembra do 5. oktobra t. l. se bo vršilo vpisovanje in popravni izpiti.

Dne 6. oktobra je svečana otvoritev s službo božjo.

8. oktobra se začne reden pouk na vseh osnovnih šolah.

Vpisovanje je obvezno za vse razrede od prvega do petega. V prvi razred se vpišejo otroci, ki so rojeni leta 1945 in ki do 31. decembra t. l. dovršijo šesto leto starosti.

Vsa potrebna pojasnila in navodila dobijo starši pri ravnateljstvih šol.

Slovenski starši, pokažite, da ste vredni sinovi svojega naroda in da ljubite svoj jezik.

SLOVENSKI OTROCI V SLOVENSKE SOLE!

Za vpis v I. razred so potrebne sledeče listine:

a) rojstni list od anagrafskega urada;

b) potrdilo o cepljenju koz od zdravstvenega urada;

c) potrdilo o cepljenju proti davici;

č) potrdilo o zdravih očeh.

Matere oskrbite si listine takoj, dokler ni še navala po uradih.

Dvoletni trgovski tečaj na Katinari

Starši in dijaki iz Lonjerja, Bazovice, Katinare, Loga in Sv. Marije Magdalene!

Ravnateljstvo Dvoletnega trgovskega tečaja na Katinari obvešča, da bo vpisovanje trajalo samo do 25. septembra. Da ne boste izgubljali ure in ure v vrstah na uradih, ki izdajajo potrdila in listine, katere morate predložiti pri vpisu, vam svetujemo, da pohitite, ker je naval vsak dan večji.

Obvestite tudi ostale dijake in starše!

Člani P.D. „Ivan Cankar" pozor!

Člani in članice glavnega odbora prosvetnega društva «Ivan Cankar» so vabljeni na redno sejo, ki bo v četrtek dne 20. t. m. ob 20.30 v običajnih prostorih.

ZAM

Zveza antifašistične mladine organizira 22. in 23. t. m. mladinski izlet v Piran in bližnjo okolico. Namen izleta je obisk in ogled Pomorskega tehnikuma. Za informacije in vpisovanje obrnite se na sedež odbora ZAM v Ul. Machiavelli 13. Vpisovanje bo do četrtka 20. t. m. dnevno od 10.-12. in od 17.-19. ure.

TAJNISTVO ZAM

Seja ERS pekovskih delavcev

V četrtek 20. t. m. ob 18. uri bo na sedežu Ul. Machiavelli 13 seja vodilnega odbora Enotnega razrednega sindikata pekovskih delavcev z naslednjim dnevnim redom.

Pregled položaja iz poročila ter slučajnosti.

Lipica

svetovno znana, ena najstarejših kobilaren, vas vabi v nedeljo 23. septembra 1951.

Dopoldne bo ogled konj in konjušnic, prikaz vožnje z enovprego, dvovprego in četverovprego ter prikaz vaj visoke šole jahanja: popoldne pa bo prosta zabava.

Vljudno vas vabi k posetu
Kobilarna Lipica

Spremembe v prometu na obalni cesti

Od 18. sept. dalje bo obalna cesta št. 14 v smeri Sesljan-Trst vsak dan od 4. do 7. ure odprta prevoznim civilnim avtomobilom, ki ne prekašajo 5 in pol ton teže. ZVU je sprejela ta ukrep, da omogoči hitrejši dovoz mleka in zelenjave na mestne trge v prvih jutranjih urah. Policija obvešča, da se bodo lahko tovorniki, namenjeni v Trst, posluževali te ceste samo od 4. do 7. ure. V drugih dnevnih urah pa se bodo morali ti tovorniki posluževati trbiške avtostrade. Kar se tiče vozil druge vrste, ostanejo določbe za promet nespremenjene.

SEJA conskega upravnega odbora

Pretekle dni se je conski upravni odbor sestal na svoji redni seji, na kateri je obravnaval razne sklepe občin in drugih krajevnih ustanov. Odobrili so sklep miljske občine, da bodo dali brezplačno ustanovi IACP nekaj občin kega zemljišča, kjer bo zgrajila dve hiši s 16 ljudskimi stanovanji. Nadalje so odobrili naslednje sklepe: sklep dolinske občine, da lahko najame v Boršt prostor za zdravniško ambulanto; sklep tržaške občine, za napeljavo cestne razsvetljave v Kolonji, na novi cesti za Konkonel, v Rocolu in drugod; sklep iste občine, da najame posojilo za novi zelenjadni trg na debelo; sklep, da se povišajo cene vstopnicam v akvarij ter še druge sklepe.

DANES
18. t. m. ob 19.30 bo
v okviru
jubilejne razstave OF
na stadionu «Prvi maj»
predvajan
prvi jugoslovanski
pravljični film
„Čarobni meč"
Sledi dokumentarni film
«TRŽAŠKI OTROCI V POČITNIŠKIH KOLONIJAH V SLOVENIJI»

Priporočamo Tržačanom, da si v čim večjem številu ogledajo oba nad vse zanimiva filma.

Gledališče «Verdi»

V petek 21. sept. bo gostovanje zbora «Singerverein» in dunajskega simfoničnega orkestra z 200 člani. Na sporedu je Verdijev «Te Deum» in Brahmsov «Nemški Requiem».

Prodaja listkov od prihodnjega torka dalje.

Lutkovna predstava za pionirje

Pionirska organizacija III. okraja vabi vse otroke in njihove starše k lutkovni predstavi, ki bo pri «Gregoriju» v Ulici Molino a vento 158, danes 18. t. m. ob 17. uri. Lutkovno gledališče vam bo nudilo nov zabaven program, ki ga je naštudiralo za sezono 1951-1952.

Ceste zaprte za promet

Županstvo javlja, da bosta zaradi cestnih del v ulicah, po kterih gre tramvajska proga st. 5, zaprti za promet do dovršitve del Ul. Massimo D'Azeglio od Ul. Pratti od Largo Niccolini in Ul. Pratti od Ul. Gambini do Ul. Pascoli.

NOCNA SLUZBA LEKARN

Al Cedro, Trg Oberdan 2; Alla Cipolla, Ul. Belpoggio 4; Del Colle, Ul. P. Revoltella 42; Dempangher, Ul. sv. Justa 1; Manzoni, Ul. Settefontane 2; Marchio, Ul. Ginnastica 44; Roma, Trg Goldoni.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKI

Dne 16. in 17. septembra 1951 se je v Trstu rodilo 8 otrok, pet rok je bilo 23, umrlo pa je 19 oseb.

Poročili so se: železničar Ferstone Comotari in gospodinja Angela Kemperle, agent CP Sandro Skerl in frizerka Carmela Valenti Tiranti, vojak aheer Wiliske R. William Mc Cleat in gospodinja Amalia Grassi, kemik Eucio Dado in dijakinja Luciana Valeri Bearzatto, uradnik Lonnic dr. Baldan in dijakinja Lorja Ferrui, oficir mornarice Ivan Rosin in uradnica Ana Maria Bussan, železničar Dominik Trejbal in gospodinja Gabrijela Vitez, delavec Alojz Bernardis in gospodinja Enrica Battistutta, kroj Mario Umek in natakarica Marta Cassio električar Silvano Castellan in gospodinja Carmela Corbi, uradnik Ettore Motz in gospodinja Maria Miani, uradnik Jurij Pergolis in gospodinja Eda Mer, električar Ubaldo Pipan in gospodinja Norma Maronese, strojničar Mario Birsa in gospodinja Albina Urizzi, uradnik Peter Brovedani in uradnica Egidia Bolca, uradnik Emiliano Argentin in glasbenik Rosaria Capriati, mehanik Josip Presotto in delavka Emilia Busechian, pleskar Valerio Ponton in šivilja Matilda Barresi, mehanik Sergio Marcelani in šivilja Irma Vusconi, mehanik Marcello Borsi in prodajalka Maria Ottolino, uradnik Armando Palma in gospodinja Isabella Marchionne, gostilničar Augusto Cunjac in gospodinja Kristina Rožnik, motorist Filiberto Marino in uradnica Angela Ključar.

Umrli so: 30-letna Inse Fachin por. Pasutto, 81-letna Alojzija Sussmann vd. Bargas, 80-letni Giacomo Schettini, 98-letna Vincenza Carcovich por. Dapreto, Ivanka Mergec por. Bieker, 59-letni Francesco Semetz, 58-letni Ivan Piva, 72-letni Ivan Sperlanza, 65-letna Paola Mamolo por. Derossi, 85-letna Ana Furlan por. Capellan, 67-letni Ivan Bizjak, 7-letni Giorgio Iust.

ZAHVALA

Vsem, ki so z nami sočutvovali ob izgubi naše drage mame

Terezije Tavčer

se najtopleje zahvaljujemo. Posebno zahvalo izrekamo vencu darovalcem cvetja.

Zalujoče hčere in sinovi
Prosek 18. septembra 1951

ADEX-IZLETI

DVODNEVNI IZLETI dne 6. in 7. oktobra v
Sv. Lucijo
Tolmin
Kobarid
Bovec
Kanal
Sv. Goro
Kojsko
Pazin
Vpisovanje do 22. septembra. — Tel. štev. 29243.

ENODNEVNI IZLETI dne 7. oktobra v
Dutovlje
Tomaj
Skopo
Opatje selo
Škrbino na Krasu
Vpisovanje do 22. septembra. — Tel. štev. 29243.

IZ ISTRSKEGA OKROŽJA

Zadružniki so zborovali

Pretekli teden so zborovali zadružniki in gospodarstveniki, ki se bavijo s kmetijskim gospodarstvom, s kmetijsko reprodukcijo in odkupom kmetijskih pridelkov ter dobavo kmetijskih potrebščin. Cilj zborovanja je bil, da po 40 dneh sprostitve trgovine zberejo svoje izkušnje, jih analizirajo, kritizirajo slabe strani, osvojijo dobre in si postavijo nove cilje za bodoče poslovanje na osnovi novih predpisov in svobodne trgovine.

Tov. Beltram je na tem zborovanju povedal nekaj misli z ozirom na novi način trgovine, pojasnil navzočim namen zborovanja ter jih pozval, naj podajo svoja mnenja, naj postavijo svoje perspektive za bodočnost, posebno kar se tiče realizacije deviz, ki jih je zadružni sektor pridobil z odkupom in prodajo kmetijskih pridelkov. Opozoril je navzoče, naj skušajo, dokler je še čas in je še pridelkov na razpolago, čim več izvoziti, da bodo lahko zadruge tudi čim več uvozile. Poudaril je pomanjkanje perspektivnega načrta pri zadrugah, kar je kvarno vplivalo na njihov gospodarski razvoj. Pozval je zadruge, naj povedo in obrazložijo težave, na katere so naletele pri tem novem ukrepu in gospodarskem razvoju. Napačna je trditev reakcije in njeno prišepetavanje, češ da smo se povrnili na staro, ker je bila trgovina sproščena, kar pa ni res, ker s tem je bil samo napravljen korak naprej k socializmu v sklopu drugih gospodarskih vprašanj. Naš gospodarski razvoj v celoti je do sedaj dospel tako daleč, da smo lahko napravili ta korak, ne da bi krenili z naše poti. Zadružni sektor mora znati tudi ta korak izkoristiti, kajti ukrepi so eno, naravni gospodarski zakoni so pa drugo. Skladnost enih in drugih na poti v socializem, nam bo dala gotov uspeh.

Govorili so nato predstavniki raznih zadrug tako onih splošnega tipa kakor tudi kmečko delavnih zadrug. Navajali so svoja izkustva kakor tudi svoje pritožbe, ki so se nanašala večinoma na zapreke, na katere so naletele zadruge pri raznih podjetjih, predvsem pri podjetju Vino in Fructus kakor tudi pri nekaterih predstavnikih oblasti in ustanov.

Predstavniki podjetij so branili svoje poslovanje z zadrugami in odgovarjali na razna stavljena jim vprašanja, tako od strani predstavnikov raznih zadrug in predstavnikov oblasti.

Tekom razgovora se je tudi ugotovilo, da so nekateri kolektivi predvsem onj Vodovoda, imeli večje uspehe pri obdelovanju zemlje kakor nekatere KDZ na istem terenu. O tem se je vnela dolga razprava in se je pokazalo, da je neuspeh zadrug pripisati pomanjkanju perspektive pri zadružnemu poslovanju.

Na vsa vprašanja in pritožbe je odgovoril tov. Beltram, ki je dal poedincem izčrpne odgovore. Ugotovil je tudi potrebo takih sestankov, ker se je ravno na tem pokazalo, da znajo zadruge postavljati svoje probleme na pravo osnovo in se tudi energično potegovati za svoje stališče. Se nikdar kot do sedaj niso zadruge zavzele tako energičnega stališča in tako odkrito in jasno pokazale napake in ovire, na katere so naletele. Sesturno zborovanje ni poteklo zastonj in že izkustva tega zborovanja so tudi pokazala, da je treba napovedati borbo monopolizmu nekaterih podjetij. Sproštitev trgovine bo dala zadrugam vso možnost, posebno še ker se bo v sklopu zadružnega sektorja ustanovilo podjetje, ki bo konkurenčno z drugimi podjetji v trgovini kmetijskih pridelkov in kmetijskih potrebščin. Tekmovanje med podjetji bo imelo lahko samo ugoden vpliv na razvoj našega gospodarstva.

Tudi ostali govorniki, ki so sledili tov. Beltram, so ugotavljali nujnost borbe monopolizmu,kakor tudi perspektivne načrte za bodoče delo pri zadrugah.

Na tem sestanku je padlo mnogo kritik na račun zadrug, podjetij in tudi oblasti. Treba je samo pohvaliti poedince, da so energično segli v razgovor in želeti je, da bi na prihodnjem sestanku še bolj jedrnato razpravljali o podobnih vprašanjih, kajti samo na ta način se bodo lahko odpravile napake in dale pravilne smernice našemu gospodarstvu na njegovi poti v socializem.

Ne bo nas več tujčin teptal...

Za četrto obletnico priključitve Primorske k Jugoslaviji je Zveza borcev koprskega okraja organizirala partizanski tabor v Boršt, združen z odkritjem spominskih plošč na hiši komande mesta Koper v Hrepelcih in na bunkerju, kjer je padel komandant komande mesta Koper, tovariš Frenk. Že zgodaj zjutraj je bila majhna vasica Hrepelcj vsa v zastavah. Okoli desete ure so se začeli zbirati v tesni grapi ob bunkerju ljudje iz vseh okoliških vasi. Prišel je tudi edini član štaba komande mesta, ki je takrat ušel iz rok fašistom na Vanganelskem polju, tovariš Valerij Jakomin — Jelen.

Slavnost pri bunkerju je otvorila vojaška godba iz Portoroža, nakar je zastopnik Zveze borcev pozdravil navzoče in podal besedo tovarišu Jakominu, ki je orisal zgodovino Komande mesta Koper in še posebej osvetlil lik tovariša Frenka, kot junaka in dobrega stratega. «Od Trsta do Buzeta, od Zazida do Sečjol so vsi ljudje poznali tovariša Frenka. Od junija do 8. septembra 1943 je preko komande mesta Koper odšlo dnevno od 200 do 300 novih borcev, ki so sestavljali nove divizije. Po osmem septembru se je položaj komande mesta zelo poslabšal, ker so nacifašisti napravili postojanke v Pomjanu, Truškah, Zabavljah, Trebešah, Laborju in še drugod. Ljudstvo pa je budno pazilo in je bila vsaka mamica ter vsak pionir v obveščevalni službi. Vsi so bili kot eden, tako da je komanda bila stalno obveščena o sovražnikovem premikanju. Več kurirjev je v Brkinih in na Slavniku žrtvovalo svoja življenja, ker so iskali vezo z Istrskim področjem».

Po govoru tovariša Jakomina je bila odkrita komandantu Frenku spominska plošča in položenih več vencev. Slovesnost se je popoldne ob 13 uri nadaljevala v Hrepelcah, kjer je bila odkrita na hiši, kjer je bila komanda mesta Koper, spominska plošča. Tu sta zbranim ljudjem govorila tovariš Jerman in Sokol.

Tako so ljudje Slovenske Istre praznovali četrto obletnico priključitve Primorske k Jugoslaviji. S svojo udeležbo na tem partizanskem taboru so dali odločen odgovor vsem govornikom iz Trsta in Italije, ki še vedno cedijo svoje imperialistične sline po tej zemlji. Ljudje sami so dali jasen odgovor, ko so ob zaključku slovesnosti dolgo vzklikali: Jugoslavija, Tito!

Koper

Včeraj je v Ljudskem gledališču zasedala skupščina Istrskega okrožnega ljudskega odbora. Na skupščini je bilo podano poročilo o izvršitvi plana in proračuna za čas od 1. januarja do 31. julija 1951, prečitani in odobreni razni odloki, imenovan svet za kulturo, itd. Od sprejetih odlokov je važen tisti o dopolnitvah odloka o vzdrževanju stanovanjskih poslopij. Med drugimi so bili sprejeti: odlok o izvrševanju investicijskih del, odlok o ustanovitvi organov za revizijo, odlok o dopolnitvah odloka o davkih, odlok o pooblastilu Izvršilnemu odboru IOLO, da postavi posamezne gospodarske panoge javnega pomena pod enotno upravo in odlok o sp

Narodova duhovna kultura se ne da nasilno razkosati

(GOVOR TOV. FRANCETA BEVKA OB OTVORITVI POVEČANEGA ODDAJNIKA RADIA JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA)

Tovariši in tovarišice, dragi poslušalci! — Doletela me je prijetna dolžnost, da kot slovenski književnik spregovorim nekaj besed v trenutku, ko Radio jugoslovanske cone Trsta začenja svojo oddajo z novo postaje in z pojačenim oddajnikom. Pozdravljam ta dogodek v imenu naše kulturne javnosti in poudarjam njegov veliki pomen, ki ga ima tudi za kulturni razvoj in napredek tukajšnjega prebivalstva, katero je bilo v bližnji in daljni preteklosti deležno v vsakem pogledu mačehovskega ravnanja vladajočih krogov. Slovenci in Hrvatje, ki že stoletja živijo na tako sončnih bregovih, niso uživali enakopravnosti, ne tiste pomoči, da bi se bili mogli dvigniti k napredku in gospodarskemu blagostanju. Tenka plast izkoriščevalcev jim je zavestno zapirala vse poti do izobrazbe, da jih je v duhovni zaostalosti laže vsestransko izžemala. V času, ki ga je to ozemlje preživelo pod fašizmom, pa je šlo celo za to, da se izbriše vsako sled slovenstva in hrvatstva v teh mestih in vaseh. Tedaj so bili zatrti še tisti poetiki kulturnega življenja, ki so tod že zacveli. Slovencem in Hrvatom je bila z grožnjo kazni prepovedana vsaka kulturna povezava z matično domovino.

Ne bi tega omenjal, če bi mnogi tako radi ne pozabljali naše težke preteklosti in če bi se z onstran meje tako prepogosto ne oglašali naši tlačitelji od včeraj s trditvijo, da je ogroženo italijanstvo teh krajev. Ves svet ve in se lahko vsak trenutek prepriča, kakšna je resnica, da namreč na tem ozemlju vse tri narodnosti brez razlike uživajo enake politične in kulturne pravice. Sovinisti kričijo v svet laži le zaradi tega, ker vedo, da prebivalstva teh krajev nikoli več ne bo mogoče socialno izkoriščati in potujčevati. To je velika pridobitev naše osvobodilne borbe, ki smo jo plačali s krvavimi žrtvami in si je nikoli več ne bomo dali izbrisati iz rok. Slovensko in hrvatsko ljudstvo teh bregov je po dolgih stoletjih prvič svobodno zadihalo, zaživelo novo življenje, se trudi z vsemi silami, da dohiti, kar je bilo zamujenega brez njegove krivde, nemoteno uživa vse kulturne dobrine svoje matične domovine in jih po svojih močeh tudi samo ustvarja. Prosteje je zadihalo tudi italijansko delovno ljudstvo, ki živi s Slovenci in Hrvati na istem kosu zemlje in rešeno gospodarskega izkoriščanja uživa vso javno podporo v svojih kulturnih stremljenjih. Mi bi samo želeli, da bi se povsod, kjer živijo drobci našega narodnega telesa, tako kot na tem ozemlju uveljavilo načelo svobodnega kulturnega življenja, ki je za vsakogar osnovna človečanska pravica, nikjer zapisana in zapečatena, a vendar večna, ki je nihče ne more kršiti brez kazni in odgovornosti pred zgodovino.

Kak narod je mogoče v prilog kakih tujih računov proti njegovi volji nasilno razdeliti in razkosati, ne da pa se razhovna kultura, ki ne pozna meja in kot svetel plamen obsega in oživlja vse narodne dele in posameznike. To je temboljl resnica danes, v dobi radia, ko sta človeška misel in beseda dobila neomejen polet v svet. Naj bodo naši sinovi le tako raztreseni in raztepeni na vse vetrove, jih bo vsak trenutek dosegel ljubeči glas domovine, jim posredoval vse velike pridobitve naše znanosti in umetnosti, jim kazal pot nadaljnjega napredka in jim ožigal plemenito rodoljubje. Hkrati pa jim bo odpiral tudi svetovno zakladnico lepote in resnice, jih seznanjal s kulturnimi dobrinami drugih narodov in jih vzgajal k medsebojnemu spoštovanju in pravičnosti.

Ko prebivalstvo jugoslovanske cone Trsta v imenu naše kulturne javnosti toplo čestitam k otvoritvi nove radijske postaje, srečno želim, da bi ta uspešno delala v navedenem plemenitem smislu. Naj bi ji glas čimprej dosegel ne le vsako naselje, temveč vsako kočo na samoti, vsako človeško bivališče. Naj vsakemu našemu človeku uspešno posreduje vse kulturne pridobitve njegove matične domovine in vsega sveta, mu širi obzorje, ga spodbuja h kulturnemu delu, vodi k napredku in v lepše življenje. Poleg šol v materinskem jeziku, poleg tiska in prosvetnih društev naj tudi radio pripomore do čimprejšnjega dviga kulturne ravni tega ozemlja. Naj glas nove postaje doseže vsakega sina te zemlje, ki živi izven njenih meja, in naj mu srce še tesneje priklene k rodni grudi. In naj sledniič ta glas doseže tudi vsakogar izmed nas, ki smo se v preteklosti s skrbjo zanimali za usodo teh krajev in ki se še danes vsak dan s posebno ljubeznijo oziramo nanje. Naj nas ta glas vedno znova prepričuje, da se težka preteklost nikoli več ne bo povrnila, in naj nas seznanja z uspehom boja za materialni in duhovni napredek tega ozemlja. S končno željo, da bo nova radijska postaja utrjevala naše kulturne vezi, ji želim plodnih uspehov v prizadevanju za dvig kulturne ravni tukajšnjega delovnega ljudstva.

Kulturni dom "Igo Gruden„ v Nabrežini

Pogled dvorano nabrežinskega Kulturnega doma (levo). — Tov. Janko Furlan govori pred otvoritvijo doma (desno).

PRIMORSKO LJUDSTVO V SVOBODNI DOMOVINI je proslavilo četrto obletnico priključitve

V vseh večjih krajih Primorske so bila množična zborovanja, kjer so govorniki poudarjali, da hoče jugoslovansko ljudstvo delati v miru; s sosedi hoče živeti v dobrih odnošajih, ne bo pa prenašalo izzivanj

Četrto obletnico priključitve k Jugoslaviji so na Primorskem slavnostno proslavili. V vseh večjih krajih so bila množična zborovanja, športne in kulturne prireditve, zabave in podobno. Primorci v svobodni domovini so v nedeljo dali duška svojemu veselju, saj so končno združeni z ostalim slovenskim narodom, potem ko so toliko pretrpeli pod fašistično strahovlado.

Glavna proslava je bila v Novi Gorici, ki je bila ta dan slavnostno okrašena. Z oken novih stanovanjskih blokov so vihrale zastave, nad cestami so bili postavljeni slavoloki s transparenti, povsod je bilo videti cvetje in zelenje. V Novo Gorico so prihajali ljudje iz sončnih Brd, iz Vipavske doline, iz Solkana, Sempetra, Prvačine in drugod, da proslavijo četrto obletnico priključitve Primorske k novi Jugoslaviji.

Poleg praznovanja priključitve, je bila v Novi Gorici še druga pomembna slavnost. Ta dan so se zbrali bivši borci VOS, VDV in II. brigade KNOJ, da proslavijo obletnico ustanovitve omenjenih bataljonov. Marsikateri med njimi, ki so danes na odgovornih mestih v Beogradu, Ljubljani in drugod, so si le s težavo utrgali nekaj ur časa, da pozdravijo stare prijatelje in se skupno z njimi spomnijo na junaške dogodke iz narodnoosvobodilne borbe.

Množica ljudi je vedno bolj naraščala. V parku za staro opekarno je bil postavljen govorniški oder, okoli katerega so se zbirali udeleženci proslave. Po otvoritvi zborovanja je povzel besedo pomočnik ministra za zunanje zadeve FLRJ tov. dr. Jože Vilfan, ki je v svojem govoru orisal pomen nedeljske proslave, se dotaknil nekaterih notranjih problemov in končno obsodil šovinistično gonjo italijanskih iredentistov proti Jugoslaviji. Po govoru, ki ga je množica večkrat prekinjala z navdušenim ploskanjem so govorili še nekateri drugi tovariši, predvsem o pomenu ustanovitve bataljonov VOS, VDV in KNOJ.

Po zborovanju so ljudje posedli v sencah košatih dreves ali pa hodili od skupine do skupine in iskali nekdanjih tovarišev v borbi. Iz parka se je sedaj tu, sedaj tam dvignila pesem: borbena partizanska pesem, ki spominja na herojsko epopejo slovenskega naroda in jugoslovanskih narodov sploh. Pesem je dvignila razpoloženje množice in ga prilagodila slavnostnemu okolju. Prešerno so plapolale zastave v vetru, prešerno je valovila tudi množica, vzklikala in pela.

Popoldanski spored je obsegal predvsem športne prireditve. Na telovadišču v Novi Gorici so se najprej pokazali telovadci in telovadke, ki so z dobro naštudiranimi vajami osvojile simpatije občinstva. Glavna prireditev so bile pač motorne dirke, ki so za nekaj ur zaposlile številne gledalce. Po nastopu kolesarjev je bil popoldanski športni spored zaključen.

Ljudje pa so ostali še pozno v večer skupaj in se prijetno zabavali.

* * *

V Stanjelu, tej prikupni kraški vasi, so se že dopoldne začeli zbirati ljudje iz bližnjih in tudi oddaljenih vasi. Prihajali so bivši borci kakor tudi tisti, ki so v težkih dneh borbe z italijanskim in nemškim okupatorjem stali borcem zvesto ob strani. Prišla je nadalje mladina, ki se že tudi spominja dni, ko je tudi ona pomagala v borbi — ta je kdaj pa kdaj kot otrok ponesel na določeno mesto kako važno sporočilo, drugi zopet je pomagal pri donašanju hrane partizanom. Vse to postaja z leti že nekoliko odmaknjeno, toda so dnevi, ko stopijo vsa ta dejanja, vsi dogodki zopet živo v spomin, zlasti ko se srečajo stari znanci iz dni borbe. Med pogovor o sedanjosti, ko se ljudje, ki se po daljšem času zopet vidijo, sprašujejo, kako je temu in kako onemu, se ves čas vrivajo spomini na leta, ko je bila poleg grozotnih doživetij vendar tudi marsikatera prijetna ura.

Sonce je kar premočno pripekalo za ta čas, ko se je v nedeljo popoldne pričelo v Stanjelu zborovanje. Ljudje, ki so pazljivo poslušali govornike, so se razvneli zlasti vsakokrat, ko je kateri od govornikov omenjal nenasitno poželjivost sosedov Jugoslavije, ki še vedno nočejo razumeti, da hoče jugoslovansko ljudstvo živeti svobodno, da si svobode, za katero je prelilo kri stotisoče njegovih najboljših sinov, ne bo dalo vzeti nikdar in po nikomer.

Član CK KPS tov. Martin Greif je v svojem govoru, ki ga je imel v Stanjelu, govoril o velikem deležu Primorske v borbi za osvoboditev. Ta borba je ravno izraz hotenja in volje slovenskega ljudstva na Primorskem, da hoče živeti v svobodni domovini. Primorska ni čakala, da ji bo osvoboditev podarjena, temveč se je sama dvignila v borbo za osvoboditev in dala zanjo težke krvave žrtve.

Primorsko ljudstvo, ki je 25 let ječalo v sužnosti, skoraj ne more razumeti, da je še mogoče, da kdo tudi samo v mislih steguje svoje grabežljive roke na njegovo zemljo, da še govori o Istri, Reki, Zadru. Če take vrste kampanja v italijanskem tisku slabša odnose med sosednima državama, tedaj to gotovo ni krivda jugoslovanskega ljudstva, ki si želi mir na svojih mejah, da si lahko nemoteno gradi svojo domovino, ki si sicer še ni zacelila vseh ran pretekle vojne, vendar pa je kljub temu pokazala, da ustvarja svojemu ljudstvu boljšo bodočnost.

Jugoslavija je kot ena izmed držav zmagovalk v pretekli vojni podpisala po končani vojni mirovno pogodbo. Podpisala je to mirovno pogodbo, da se po strahotah vojne ustvari mir, nikakor pa ni podpisala te pogodbe, da bi s tem priznala, da ji je zadoščeno v tem, do česar ima pravico. Nasprotno, jugoslovanski predstavniki so na mirovni konferenci izrecno poudarili, da se Jugoslavija nikoli ne bo odrekla svoji pravici do tistih predelov, ki so slovenski in na katerih Slovenci strnjeno prebivajo.

Značilno je, da se je pričela ogabna kampanja v italijanskem tisku v času, ko je rožljanje z orožjem na vzhodni strani Jugoslavije posebno močno. Kominformistični vojni hujskači od Moskve do Tirane so podaljšali svojo «os» do Rima. Našli so zaveznike v italijanskih bednih imperialistih, ki se bratsko objemajo z italijanskimi kominformisti, kadar je treba napadati Jugoslavijo. Tisti med italijanskimi odgovornimi krogi, ki skušajo izkoriščati kominformovsko «pomoč» za kakršnekoli aspiracije proti Jugoslaviji, pa naj se zavedajo, da bo našel vsakdo smrt na primorskih tleh, kdor bi se spustil v blazno pustolovščino. To pa ni nikaka grožnja temveč le opomin. Z jugoslovanske strani se namreč gojijo povsem drugačna čustva — jugoslovansko ljudstvo nudi svojim sosedom roko sprave, toda brez poniževanja.

Bivši komisar Kosovelove brigade tov. Bračič je podal zgodovinsko slavne partizanske edinice, ki si je zapomnila Iztokove besede, da mora osvoboditi Trst in je pri osvoboditvi Trsta res sodelovala. Kakor v času borbe so vsi kosovelovci vedno pripravljeni braniti meje svoje domovine.

Na zborovanju v Stanjelu je govoril tudi predstavnik iz Trsta, tov. Franc Stoka, ki je dejal, da moramo tržaški Slovenci kljub krivični meji ostati vedno povezani z matično državo. Kot smo se skupaj borili, tako bomo vedno pripravljeni se tudi v bodoče skupno boriti proti vsakemu sovražniku. Glede Svobodnega Tržaškega ozemlja in kampanje, ki se o njem vodi, pa je dejal, da ne bo več niti en Slovenec in niti ena ped Tržaškega ozemlja pripadla Italiji. Ljudstvo je tako to kot druge odločne izjave sprejelo z dolgotrajnim ploskanjem in odobravanjem.

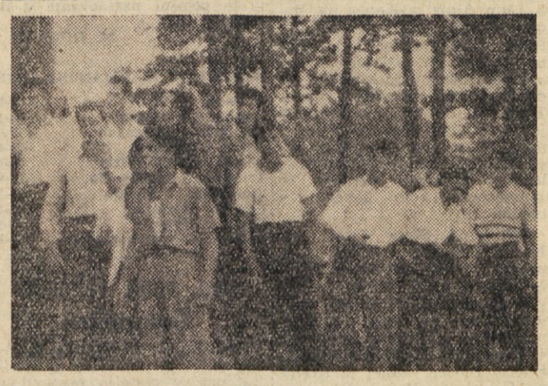

Kominformovske «zdrave sile» so zopet nastopile in pokazale svoje fašistično sovraštvo do vsega, kar je slovensko.

Ena izmed scen iz zgodovinskega prikaza borbe slovenskega ljudstva na Primorskem od leta 1918 do današnjih dni.

Nabrežinski pevski zbor pod vodstvom prof. Karla Boštjančiča pri otvoritvi kulturnega doma.

ODLOČILNA POMOČ VARNOSTNE in obveščevalne službe med narodno-osvobodilno borbo

Ob nedeljskih svečanostih v Novi Gorici

Ob četrti obletnici priključitve Slovenskega Primorja k Jugoslaviji je bil poleg proslave priključitve tudi zbor bivše druge brigade slovenske divizije Narodne obrambe. Prvič po osvoboditvi so se sestali borci ene izmed bivših enot VOS in VDV, ki so delovale na teritoriju Gorenjske vse do meja Slovenske Koroške in Štajerske ter na teritoriju Slovenskega Primorja s Trstom in Gorico.

Varnostna obveščevalna služba (VOS) je bila ustanovljena v avgustu 1941 kot del nastajajoče ljudske armade. Delila se je na obveščevalno službo — OS in na varnostno službo — VS. V svojem delovanju se je VOS opirala na množično pomoč prebivalstva, organizirane ga v Osvobodilni fronti. Njena osnovna naloga je bila borba proti fašističnemu okupatorju in domačim izdajalcem, za kar je imela posebna pooblastila na osnovi odloka slovenskega narodnoosvobodilnega odbora, najvišjega predstavništva slovenskega ljudstva, «o zaščiti slovenskega naroda in njegovega gibanja za osvoboditev in združitev» (Slovenski poročevalec št. 19. od 1. oktobra 1941). Že prve mesece svojega dela je VOS postala strah in trepet fašistov in domačih izdajalcev. Tudi oni, ki so se pričeli skrivati v fašističnih kasarnah, zavedajoč se svojih zločinov nad domačim ljudstvom, so kaj kmalu spoznali, da se tudi za okovanimi vrati kasarn ne da skriti njihov zločin in da jim bo treba dati prej ali slej odgovor za zločinsko delo. Člani VOS so jih poiskali, pa naj jim je okupator dodelil oborožero spremstvo, ali če so se skrili tam, kjer so bili prepričani, da zanje nihče ne ve. Skoraj legendarna borbenost in hladnokrvnost, daje odgovor, od kod so člani VOS črpali moči za svoje izredno težavno delo in zakaj so jim akcije uspevale.

Onstran bivše jugoslovansko-italijanske meje so edinice VOS začele delovati šele spomladi 1943. V tem času so bile iz izbranih borcev primorskih brigad formirane tri grupe VOS. Akcij niso delale skupno. Razdeljene so bile v male skupine, ki so jih sestavljali po trije borci.

Vosovci, ki so delovali v Brdih in Vipavski dolini, so se s kolesi in motorji spuščali v Furlanijo, razbili tam fašistično karabinjersko postajo in se z zaplenjenim orožjem vrnili nazaj. V samem predmestju Gorice so ob belem dnevu pobili fašiste, jim pobrali brzostrelke in drugo orožje. Okupator jih je zaman iskal, kajti kakor so se pojavili, tako so tudi izginili. Pri Čedadu je vosovska patrulja napadla karabinjersko postajo in jo brez strela razorožila. V Podgori so v največji bližini Gorice brez strela zajeli stražo pri tovarni oblačil in dobili plen za naše edinice. Naj omenimo še akcijo na tovarno cementa v Anhovem, ki je izdelovala cement za utrdbe na jadranski obali in nemške fortifikacije v Italiji. Niti straže niti bunkerji okoli tovarne niso ovirali vosovcev. Osem borcev VOS se je brez strela po odtočnem kanalu splazilo v tovarno, kjer so minirali del strojev, drugo polovico pa so pozneje minirale edinice II. bataljona VDV. Pravo junaštvo vosovskih edinic na Primorskem je prišlo do izraza v večini akcij, pa naj jo je izvedel briški, vipavski, bovški, tolminski ali kraški VOS. Septembra 1943 so sovražnikove čete obkolile štiri vosovce na Krasu, med katerimi je bila tudi tovarišica Vera. Mala skupina junaških borcev se je polne tri ure borila in pobila 45 Nemcev. Ko jim je zmanjkalo municije, so si z zadnjimi naboji vzeli življenje.

Pod Pokrajinsko komisijo VOS so spadale tudi sabotažne skupine, ki so delovale v Trstu in Gorici. Borci teh skupin so dan za dnem na ulicah Trsta in Gorice uničevali fašiste in gestapovce. Danes je zletel v zrak kamion, jutri pa je sredi Trsta «neznano kam» izginilo iz skladišča 15 stotov sira; zdaj so vosovci odpeljali fašistične kamione, sprejeli na tržaških ulicah borbo z esesovci in zopet izginili «kdo ve kam». V Trstu in Gorici so imeli bunkerje bodisi v hišah ali dvoriščih, pa tudi sredi gozdiča ob samem mestu. Vosovci so hodili po mestu civilno oblečeni, pod plašči pa so imeli skrite brzostrelke, ki so bile sleherni trenutek pripravljene na strel. Tudi bi bilo nemogoče, da bi uspevali v neštevilnih drznih akcijah, če ne bi tržaško in goriško ljudstvo pomagalo vosovcem na vsakem koraku. V spopadih s fašisti je tržaške in goriške ulice poškropila kri junaških borcev Darkota, Santina, Beča, Cara in drugih, ki jih bo tržaško in goriško ljudstvo vedno gledalo kot borce nesmrtne slave.

V letu 1944 se je položaj v Sloveniji v marsičem spremenil. Formacije VOS so odigrale svojo vlogo. Zato sprejme SNOS odlok o ukinitvi VOS. V prvi točki omenjenega odloka stoji:

«V stremljenju, da pospešuje in izgradi demokracijo na vseh področjih javnega življenja in spričo dejstva, da narodni izdajalci vse bolj izgubljajo tudi poslednje korenine med slovenskim narodom, ukinja SNOS Varnostno-obveščevalno službo kot posebno izredno organizacijo s posebnimi izrednimi pooblastili in polnomočji za borbo proti peti koloni».

Po ukinitvi VOS je bila ustanovljena Vojska državne varnosti — VDV. Medtem ko je bila VOS organizirana v majhnih, samostojnih skupinah, se je VDV organizirala strogo vojaško: v brigade, bataljone, čete, vode in desetine. Skupine VOS, ki so delovale po vsej Sloveniji, so se združile in iz teh skupin so nastale tri brigade: I. brigada je delovala na področju tako imenovane «Ljubljanske pokrajine», III. brigada je operirala na Štajerskem in deloma na Koroškem, II. brigada pa je imela za svoje področje Primorsko in Gorenjsko vključno s Trstom in Gorico. Skupine VOS, ki so do tedaj delovale na Primorskem in Gorenjskem, so se tedaj zbrale na Sentviški planoti in iz teh skupin je nastala II. brigada VDV, I. bataljon te brigade je postal premični bataljon, saj se je po potrebi gibal po vsem ozemlju Primorske in Gorenjske, II. bataljon je bil v akcijah v Brdih, Slovenski Benečiji in na Tolminskem, III. bataljon je operiral na Banjški planoti in v Trnovskem gozdu, medtem ko je IV. bataljon operiral na Vipavskem in na Krasu, V. bataljon pa je imel svoje operacijsko področje na Gorenjskem.

II. brigada VDV se je odlikovala z isto borbenostjo kot VOS. Brigada, čeprav je zelo redko nastopala skupno z vsemi bataljoni, ni poznala oddiha in je bila v stalni ofenzivi. Zato pa je bil tudi obračun njenega dela, ki so ga sestavili ob obletnici njenega obstoja, potrdilo uspehov. V dobi enega leta obstoja je brigada izvršila 622 akcij, od katerih večino v bližini okupatorjevih postojank in delno v samih postojankah. Iz stroja je vrgla 1.423 sovražnikovih oficirjev in vojakov. Zaplenila je, poleg drugega, 2 težki strojnici, 6 «šarcev», 15 strojnic, 30 brzostrelk, 200 pušk, 9 kamionov, radijsko postajo itd. V istem obdobju je uničila 12.000 topovskih granat, 2 protiletalski strojnici, 1smodnišnico, nekaj skladišč, 2 oklopna avtomobila, 4.000 l bencina, 6 mostov, črpalke v idrijskem rudniku in dober del rabelskega rudnika, na Gorenjskem pa je V. bataljon v tem času požgal več sovražnih kasarn.

Toda brigada je hotela biti uspešna tudi na kulturno-prosvetnem polju. V šestmesečnem tekmovanju, kjer so odločali hrabrost, borbenost, kulturno in prosvetno delo na vseh področjih, kakor tudi politično delo, si je brigada zasluženo priborila prvo mesto med brigadami VDV.

Decembra 1944 se je Vojska državne varnosti preimenovala v Narodno obrambo. Za področje Slovenije je bila ustanovljena Slovenska divizija Narodne obrambe. Sestavni del te divizije je bila tudi II. brigada NO. Ta divizija pa je bila vključena v novo ustanovljeni Korpus narodne obrambe Jugoslavije (KNOJ).

Ob tem času je II. brigada dobila prvič nalogo, da se vsi njeni bataljoni združijo, ker so bile na vidiku borbe z umikajočimi se četniki, ustaši, belogardisti in fašisti vseh mogočih barv. Štiri dni so v decembrski ofenzivi držali bataljoni II. brigade NO položaje in na 6 km dolgi fronti od Lokovca, Banjščic do Predmeje. Brigade niso mogli uničiti ne slaba obleka, ne juriši sovražnika, ne 30 stopinj mraza. Med to ofenzivo je nekaj borcev III. bataljona napadlo vojaško limuzino, ubilo podpolkovnika, kapetana in šoferja in pri tem zaplenilo ves načrt ofenzive, katere namen je bil uničenje vseh primorskih partizanskih edinic. Zaplenjeni načrt je v mnogočem pripomogel, da je ofenziva v celoti propadla.

Zadnji dan leta se je brigada premaknila na Banjsko planoto. Čeprav je bila le za nekaj dni na «odmoru», tudi takrat ni mirovala. Borci te brigade so minirali mlin in žičnico cementarne v Anhovem; od mine te brigade so bili ubiti komandant nemških utrjevalnih del na Primorskem in sedem fašističnih oficirjev. V kratki dobi «počitka» brigade je bilo ubitih 48 sovražnikovih vojakov in oficirjev, 28 jih je bilo ranjenih, 2 pa ujeta. Poleg tega je bilo zaplenjeno tudi več orožja in opreme. Kdo bi našteval še nešteto akcij, ki jih je brigada izvršila vse do 30. aprila, ko je od tržaške mladine na Krasu dobila brigadno zastavo in z njo že naslednjega dne pod vodstvom svojega priljubljenega komandanta Dušana krenila proti Trstu. Skupno z drugimi edinicami Jugoslovanske armade je II. brigada KNOJ vodila borbe v Barkovljah in v samem središču Trsta in je tako doprinesla svoj delež tudi k osvoboditvi Trsta.

II. brigada je dala nešteto borcev in komandnega kadra za edinice KNOJ, ki danes na mejah socialistične Jugoslavije čuvajo našo neodvisnost z isto hrabrostjo, kot so jo pokazali takrat, ko so se borili za svobodo naše domovine po prelepi Primorski in Gorenjski. In prav tako kot takrat vedo borci KNOJ, da stoji za njimi vse jugoslovansko ljudstvo.

P. K.

Celodnevna bitka pri Fonih, v Gregorčičevem raju

IZ ZGODOVINE NAŠE BORBE ZA SVOBODO

Druga četa Briškega bataljona je borbo vzdržala in se prebila, potem ko je zadala sovražniku težke izgube

Foni! Saj jih gotovo ne poznate, tega naselja štirih hiš na Kolovratu in vendar je od njih najlepši razgled na Kanin, na Prestreljenik in njegovo okno, na Krn. Od Fonov zreš pod seboj Sočo, čisto nasproti Gregorčičev grob, onstran Soče njegovo rojstno vas Vrsno. Foni so del Gregorčičevega planinskega raja. Če pravi v pesmi «Pastir», kako je tu pastirček bil srečen in pel, da ga

«poslušal je potnik, po dolu gredoč,
moj drug mi je z onkraj odpeval»,

je mogel biti ta tovariš z onkraj le pastir pri Fonih.

* * *

Tovariš Miljan iz Steverjana je bil osemnajstletnik, kot večina njegovih tovarišev, ko je prejel svoj svinčeni krst pri Fonih. Oči mu zagorijo, ko začne o tem pripovedovati. Govori odkrito, brez olepšav, brez pretiravanja. Fant pet in dvajsetih let pa vendar že star partizan. Strnjena slika boja pri Fonih, pravzaprav pod Forá, bi bila sledeča.

Druga četa Briškega bataljona, (bil je III. bataljon Severnoprimorskega odreda) je prišla iz Brd. Njen komandir je bil tovariš Stanko (Pavel Jež, major JA), komisar tovariš Darko iz Renč, bivši seržente bersaljerov, ki se je odlikoval že v bojih v Vipavski dolini leta 1942.

Na Gradu nad Volčanskim Rutom, znanim iz prve svetovne vojne, ko so leta 1917. ob Kobariškem prodoru Italijani imeli tu eno svojih ključnih pozicij, ki pa je kmalu padla, je taborila prva četa Briškega bataljona. Druga je prišla v njeno bližino, nad Čiginj. 5 aprila zvečer je padla odločitev, kaj 2. četa napade prometno žilo Tolmin — Koparid, po kateri so brzeli italijanski kamioni in avti. Terenci so nekaj ugovarjali, ti so namreč v prvih časih romantičnega partizanstva — in zgodnja pomlad 1943. v Primorju je končavala to dobo, — spadali tudi kot svetovalci v širši krog štaba čet. Imeli so svoje pomisleke, češ Foni so polni Italijanov, ker je bil prav one dni tam manjši spopad z nekimi našimi kurirji ali kali.

Odločitev je padla kljub temu, terenci so vplivali le toliko, da se napada udeleže samo prostovoljci čete. Javilo se jih je okoli 30 (tovariš Miljan je natančen: »31 ali 32», pravi). Pohod v noči ni bil prav nič romantičen. Mrzlo je pihalo pod oblačnim aprilskim nočnim nebom.

Zjutraj, dne 6. aprila 1943. je bil tovariš Stanko (Pavel Jež, major JA), komisar tovariš Darko iz Renč, bivši seržente bersaljerov, ki se je odlikoval že v bojih v Vipavski dolini leta 1942. Zjutraj, dne 6. aprila 1943. je bil tovariš Stanko (Pavel Jež, major JA), komisar tovariš Darko iz Renč, bivši seržente bersaljerov, ki se je odlikoval že v bojih v Vipavski dolini leta 1942. Zjutraj, dne 6. aprila 1943. je prišla pod Fone nad cesto Tolmin — Kobarid. Zasedla je 30 do 40 metrov dolgo pečino, ki se vleče vzporedno s cesto in Sočo in pada prepadno v dolino. S te strani je nedostopna. Proti Fonom ima tudi štiri do pet metrov strmega padca, nato preide teren preko kotanje na vzpetino, ki se vleče proti naselju. Številne skale na pečini nudijo varno kritje v to smer, od koder bi sovražnik mogel napasti. Položaj je bil za obrambo odličen, za umik in proboj pa ...

Četa se je utaborila in kuhala. Padal je droben zmrzel dež. Bilo je proti osmi uri, ko je tovariš Ljubo planil pokonci, (bil je prej intendant, sedaj je postal komisar in čakal pri drugi četi dodelitve;) opazil je Italijane. Začelo je takoj pokati in prvi sovražnikovi streli so pogodili prav tovariša Ljuba, ki je bil na desni strani pečine.

Tu je bila najšibkejša točka obrambe. Dostop je bil za Italijane tu najlažji. Ta del so držali, ko je Ljubo padel, tovariši Miljan, Sočan, Vladko in Triglav. Sovražnik ni varčeval s strelivom, žvižgalo je neprenehoma. Mladi fantje, prepušči sami sebi bi se ne znašli, da jim ni vlival poguma komisar Darko, ki je krožil preko pečine sem in tja; bil je največ na desni strani, ki je bila najbolj izpostavljena. Italijani so poizkusili na vzpetini nad pečino postaviti svoje mitraljeze, ali komaj je eden zareglja, ga je že bomba tovariša Darka prisilila k molku. Vsaj šest bomb je tako vrgel in vsaka je dosegla svoj učinek, prisilile so fašiste, da so morali odnehati.

Sovražnik je tu večkrat poskusil tudi z jurišem, ali vedno je bil odbit, zlasti tovariš Sočan je prenekaterega podrl. Tovariš Darko je italijanski napad že predvideval in borce desnega krila nanj pripravljal.

Municija je bila za mlade borce največja skrb. Imeli so je zelo malo in so morali paziti na vsak metek. Že se je mračilo, ko se je položaj poslabšal tudi zato, ker se je Italijanom posrečilo na vzpetini na levi strani postaviti mitraljez. Stal je za neko skalo in ga ni bilo mogoče zbiti. Tolkel je z boka in vsak premik naših borcev iz kritja je bil onemogočen.

Bilo je proti šesti uri, «okrog petih in tri četrt», pravi tovariš Miljan, «ko sem zaslišal komandirja Stanka, ko je komisarju Darku dejal:» «Pomoči ni, kako naj se torej umaknemo?» Komisar Darko je bil takoj odločen: «Dve bombi vržem in izvršimo proboj!» To je bilo možno le na desni strani pečine.

Darko ni dolgo pomišljal, vse se je izvršilo v hipu. Dvignil se je, vrgel bombo in istočasno zavpil: «Jurišl», ali že ga je presekala italijanska breda; isti strojnični rafal je precej hudo ranil v nogo tudi tovariša Tonija, ki pa je kljub temu ves čas sledil ostalim tovarišem. Takoj za Darkovim krikom in padcem je zaklical komandir Stanko: «Proboj, kdor se upa!»

Sledili so mu vsi borci. Planili so čez številne padle Italijane, bili kmalu mimo presenečenih Italijanov prvega obroča, se spustili povprek navzdol proti Soči. Spodaj so se prebili skozi drugi italijanski obroč, padel je vodnik Saško; («bil je iz ljubljanske pokrajine, dober tovariš, vztrajen borec», se ga spominja tovariš Miljan.) Že so bili izven ognja. Četa je pustila na bojišču pet mrtvih. Ranjeni so pa bili več ali manj vsi borci, razen komandirja Stanka, med njimi tudi tovarišici Slovenka iz Vogerskega in Ivanka iz Rakeka, ki sta obe še danes živi. Najteže od vseh že omenjeni tovariš Toni. Mesec dni nato, 10. maja se je 2. četa Briškega bataljona v sestavu Gradnikove brigade že zopet tolkla v teh krajih pri Livku, med tem ko je Gregorčičeva brigada imela svoj težki dan na Kovačičevi planini nad Foni.

Primorski poročevalec je 13. 5. 1943. (št. 4) boj pri Fonih podal s strnjenimi besedami: «Z 200 metki pobili 105 Italijanov». Tudi tovariš Miljan vztraja pri tem številu, ima dober spomin in pravi, da se spominja besed komandirja Stanka naslednjega dne, ko je podajal poročilo, o uporabi municije «227 metkov in 7 bomb». Če pomislimo, da je bila četa zelo slabo oborožena, le 21 avstrijskih in italijanskih pušk, ostali so imeli celo samo lovske, razumemo, da je Primorski poročevalec zapisal: «Vsak drugi strel smrten». — Druga Briška četa se je dobro izkazala.

Zanimivo bi bilo slišati sovražni glas o tej borbi. Žal, nam do danes ni prišel v roke še noben dokument, ki bi jo omenjal.

Pevski zbori pod vodstvom tov. Ubalda Vrabca.

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Nad naše področje je vdrl mrzli val zraka iz Srednje Evrope. Zaradi tega je predvidevati danes nekaj pooblačitev. Obenem so možne tudi krajevne nevihte. V Trstu je bila včeraj najnižja temperatura 21.5, najvišja pa 28.9.

RADIO Opozarjamo vas na naslednje oddaje: **Jug. cona Trsta:** 14.00: Veseli zvoki; 20.00: Giacomo Puccini: «La Boheme». — **Slovenija:** 12.00: Priljubljene pesmi domačih avtorjev; 19.40: Umetne in narodne pesmi. — **Trst II.:** 12.33: Mozart: Sonata v Es-duru; 22.00: Dvorak: Simfonija št. 3. — **Trst I.:** 11.30: Melodični orkester; 19.15: Moderni ritmi.

25.000 LJUDI PRISOSTVUJE ZADNJIM KROGOM

SLAVNOSTNI SPREJEM DIRKAČEV jugoslovanskega "Toura" v Zagrebu

Prvi Marguiller, šesti Fontanot, sedmi Apollonio - Tržaška ekipa zasedla tretje mesto - Bat je prvi privozil v domače mesto - Zadnja etapa proti pričakovanju najbolj zanimiva

ZAGREB, 17. — Etapa, ki bi morala biti po videzu glavna sorodnica «Toura» in «Gira». Današnji turistični sprehod do cilja je bil med najbolj zanimivimi letošnjega tekmovanja. Seveda ni mogel prevrniti lestvice na najbolj delikatnem mestu, tik pri vrhu; tam je že od Bleda dalje brez obzira kraljeval 19-letni flamski kmet Marguiller Albert; niti med moštvi, kjer je suvereno vladala belgijska ekipa. Vendar pa je med drugimi potisnila s petega na šesto mesto Tržačana Fontanota. Pred njega se je zrinil Branko Bat, ki je uspel v svojem namenu, biti prvi v svojem rojstnem mestu. Naš drugi predstavnik Apollonio, si je s taktično vožnjo ohranil sedmo nagrado.

Sprejem v Zagrebu je bil mogočen, Petindvajset tisoč ljudi je v pričakovanju prvenstvene nogometne tekme med Partizanom in Dinamom ploskalo 33 preostalim vozačem jugoslovanskega «Toura». Častni krogi, igranje himen in fotografiranje so podčrtali športno važen dogodek in dali zasluženo priznanje za požrtvovalnost prav vsem, ki so po 1250 km ponovno zavozili na zagrebške ceste. Od prvega molčečega in zamišljenega Margiullera, do Rahmanovskega, brkatega, nenavadno podobnega don Kihotu. In to ne samo po zunanjosti; don Kihot je je namreč boril proti nasprotnikom, ki jih ni bilo, prav tako tudi Rahmanovski; v skoraj vsem etapah so mu namreč tovariši kmalu po startu pokazali pete. Vozil je sam in vedno prišel do konca, čeprav se je na cesto že spuščal mrak in je žirija zapustila svoje bojno mesto.

Med obema skrajnima je 31 vozačev. Vsak s svojim romanom, svojimi številnimi nesrečami in redkimi srečami. Siguenca, največji nasprotnik zmagovalca je vozil dva dni s čirom na desni nogi. Bolečine so bile obupne; na ciljih je padal v nezavest. Ohranil je drugo mesto. Van Bossel je brez velikih zahtev bil enako dober v ravnini in vzponih: idealni tip moštvenega vozača. Kot prvi Jugoslovam se je plasiral Vid Ročič. Kovač iz okolice Zagreba. Svoječasno se je vozil s težkim kolesom v mesto na delo pa je nekega dne srečal Branka Bata. Ta mu je odkril prve skrivnosti športa na dveh kolesih: kaj so prestave, kako je treba sedeti v sedlu. V treh letih je učenec prehitel učitelja. Za njegovo kondicijo je poskrbelo kovaško kladivo, trening mu je vožnja na delo.

Tržaško moštvo je doseglo svojevrsten uspeh: od šestih vozačev jih je prišlo na cilj 5. Nadaljnja razlaga je nepotrebna. V začetku upanja niso bila prav velika, a so kasneje narastla po odlični vožnji Fontanota, pogumnih podvigih Gardosa in Apollonia, solidnosti Kureta in samoodpovedi ter požrtvovalnosti Lonzariča. Etapa Portorož-Bovec je bila trda kolluta, ki je služila kot nauk: nobene nepazljivosti. Sicer pa je Fontanot iz druge polovice dirke bil le še senca prejšnjega in od tu že ni moooče več izpeljevati naukov. Kuretova zasledovanja so poglavje zase in vzbujajo lahko le spoštovanje. Eno pa bi vendarle zamerili tržaški ekipi kot celoti: preveč pasivna. Večina rdečih majic je visela zelo rada pri repu; pri tem tvori budni Apollonio eno izmed največjih ugodnih presenečenj tekmovanja.

Disciplina je v moštvu nujna stvar. Brez nje ni zmage. Ko so zvečer na banketu vprašali belgijske vozače, kaj mislijo o Jugoslovanih so dejali: «Dobri so, a vozijo neinteligentno». Nekdo izmed prisotnih je nekoliko zafrkljivo nadaljeval razgovor: «Je Marguiller morda inteligenten vozač?»

«Ne, pač pa njegov vodja».

Jugoslovanski direktor ekipe bi na to dejal: «Saj marsikaj ukažem, pa ne ubogajo, naj kričim, kolikor hočem». Tudi on ima prav. Ostane pa eno: Z večjo avtoriteto vodje in ubogljivostjo vozačev, bi uspeh bil večji. Ta razgovor bi s spremenjenim krajem lahko veljal za mnoga moštva na tej dirki in drugje.

Belgijski tehnični vodja Matsieu Brouwers je dejal: «Zelo sem presenečen; organizacija dirke je celo boljša, kot naša na profesionalnem belgijskem «Touru». Taka pohvala je upravičena. Morda je nekatere malenkosti mogoče urediti hitreje, na primer današnje hrane, določanje prenočišč, dajanje podatkov novinarjem, a so se že proti koncu dirke precej izboljšali, tako da se lahko pohvali pridružimo tudi mi.

Zvečer so na banketu razdelili darila, nakar je vodstvo dalo povelje za voljno. Na svidenje prihodnje leto!

KRATKA KRONIKA ZADNJE ETAPE MARIBOR - ZAGREB (145 km)

Start točno ob 11.30. Na cesti taka množica, kot smo jo le redko videli ob odhodu karavane. Začetek kaže na uresničenje prognoz o mirni tekmi. Tempo je več kot izletniški.

Iz vrste nenadoma skoči Bat, za njim Ješič mlajši, ki mu je talent enako velik kot volja, Stipčevič, odlični slovenski sprinter Vidali in drugi Slovenec Perne. V Ptuju je razlika med bežečimi in skupino skoraj 3 minute. Po Ptuju je izpadel Vidali zaradi defekta, nato Stipčevič, ki ni vzdržal ostrega tempa in je začel zaostajati.

Marguiller je nekaj časa puščal nasprotnikom, naj delajo, kar hočejo. Iz samega ponosa se je naposled spustil v zasledovanje. Ponovno smo ga lahko občudovali in lahko rečemo, da je letos zares zmagal najboljši. Ni mu stegnila roke sreča niti nesreča drugih. Kar je dosegel je prislužil sam.

Apollonio je sledil budno: vedel je, da je njegovo sedmo mesto v rokah rumene majce, ker jih sam uspešno ne bi mogel zasledovati. V Ormožu (47 km) vozijo prvi Perne, Bat in Ješič, po 1'40" sledi Stipčevič, po 7'10" Vidali, nato dva para: Apollonio-Marguiller po 9'10" Kuret-Mitič po 9'40". Pol minute kasneje sledi skupina.

V nadaljnji vožnji sta se zasledovani dvojici združili; priključil se jima je še Vidali. V istem vrstnem redu je šlo naprej do cilja, kjer je zmagal Bat.

MITJA VOLČIČ

VRSTI RED NA ZADNJI ETAPI

1. Bat Branko (Jug. I.) 3.57'12"; 2. Jesič Miroslav (neodv. Jug.) z 9"; 3. Perne Vinko (Jug. II.) z 31"; 4. Stipčevič Marij (neodv. Jug.) z 2'12"; 5. Marguiller Albert (Bel.) z 9'38"; 6. Apollonio Bruno (Trst) z 9'40"; 7. Mičič Živorad (Jug. II.) z istim časom; 8. Kuret Karl (Trst) z 9'48"; 9. Vidali Ljubo (Jug. II.) z 9'50"; 10) Van Bossel Ciril (Bel.) z 12'39"; 11. Van Schill Louis (Bel.) z istim časom; 12. Fontanot Renato (Trst) z istim časom; 17. Selier Pio (neodv. Trst) z 15'07"; 18. Lonzarič Peter (Trst) s 15'12"; 20. Luglio Ivan (Trst) s 15'14".

KONCNA LESTVICA

1. Marguiller Albert (Bel.) v 37.48'29"; 2. Siguenza Fraucois (Fr.) s 13'07"; 3. Van Bossel (Bel.) z 19'47"; 4. Ročič Vid (Jug. I.) s 33'24"; 5. Bat Branko (Jug. I.) z 38'25"; 6. Fontanot Renato (Trst) z 38'56"; 7. Apollonio Bruno (Trst) s 47'10"; 8. Petrovič Veselin (Jug. I.) s 50'13"; 9. Kuret Karl (Trst) s 53'16"; 10. Perne Vinko s 54'41"; 17. Lonzarič Peter v 1.41'54"; 20. Luglio Ivan (Trst) v 2.32'52"; 20. Selier Pio (neodv. Trst) v 4 urah 24'13".

LESTVICA MOSTEV

1. Belgija (Marguilier, Van Bossel in Van Schill) v 114 ur 44'37"; 2. Jugoslavija I. (Ročič, Bat in Petrovič) z 32'53"; 3. Tržačan (Fontanot, Apollonio in Kuret) z 1.00'13"; 4. Jugoslavija II. z 2.15'54"; 5. Francija z 3.1'47".

Angleži se pripravljajo na bližnjo olimpiado

79 atletov in 12 atletk so že poslali na skupni trening

LONDON, 17. — Angleška komisija za lahko atletiko je objavila listo 79 atletov in 22 atletk, ki bodo verjetno zastopali angleške barve na olimpiadi v letu 1952.

Sedanjo listo so sestavili po letošnjih najnižjih rezultatih posameznih lahkoatletov, ki imajo obenem možnost, da bodo postavili iste rezultate prihodnje leto. Se posebej so poudarili, da ta lista ni dokončna in da bodo mogli vanjo vključiti še druge. Atlete, ki so jih sedaj določili, bodo takoj poslali na trening pod strokovnim vodstvom.

Med temi so tudi Mc Donald Bailey, Brian Shenton in John Wilkinson za kratke proge; Harry Whittle za 400 m z zaprekami; Roger Bannister in Bill Nankeville na 1 milijo in 1500 m; Cris Shataway na eno miljo, 1500 m in 5000 m; za Harryja Parletta se še niso odločili. Nekateri pravijo, da bi tekel na 800 m, drugi pa da bi bil prav tako dober na 1500 m. Frank Aaron bo tekel na 10000 m; Alan Paterson in Ron Pavitt bosta skakala v višino, Savitge bo metal kroglo in disk, Mc Donald Clark pa kladivo.

Ottenheimer drugi v Goeteborgu

GOETEBORG, 17. — V nedeljo je bila težko pričakovana tekma med najboljšimi evropskimi srednjeprogaši. Kljub dežju so postavili odlične rezultate. Prvo mesto je zasedel Šved Landquist s časom 3:49,4; 2/10 sek. za njim pa je bil Jugoslovan Ottenheimer (3:49,6), tretji Brysen (Norveška). Že sam rezultat prvih dveh nam pove, da se je Ottenheimer zagrizeno boril.

Odlični rezultati „leteče matere"

AMSTERDAM, 17. — «Leteča mati» Fanny Blankers Koen je izboljšala svoj svetovni rekord v troboju za ženske. Prejšnji njen svetovni rekord ni bil priznan. V nedeljo je dosegla 1410 točk, torej 225 več kot v Bernu pred enim mesecem.

Rezultati te čudovite Holandke so bili v nedeljo v Amsterdamu naslednji (v oklepaju rezultati iz Berna): 200 m 24,4 (25,5); višina 160,5 (150); krogla 11,50 (11,10).

NEDELJSKE PRIREDITVE ZDTV

ATLETSKI MITING na stadionu 'Prvi maj'

Tek na 800 m.

Nedeljski lahkoatletski miting ZDTV na stadionu «Prvi maj» je uspel. Ni uspel samo zaradi tega, ker se ga je udeležilo veliko število atletov, ali ker bi morda postavili kakšne večje rezultate. Uspel je enostavno zato, ker smo dobili nekaj novih imen, ki nam po tem, kar so ti lahkoatleti pokazali, nekaj obetajo. Glede rezultatov pa lahko rečemo, da ti na vsak način ne morejo biti dokončno merilo naših mladih ljudi. Za dosego boljših rezultatov so potrebne boljše proge za tek, ali če hočemo biti popolnoma točni — prava runda. Isto velja za skoke v višino in daljino in met krogle.

Naše atlete bomo mogli pod močnimi očali presojati šele takrat. Sicer pa nič slabega, če so v nedeljo nastopili na travi. Znano je namreč, da mora biti edino trava kraj, kjer se morajo atleti učiti. Na travnati podlagi postanejo njih koraki prožni in njih drža mehka. Trda runda njih stil samo kvari.

Zato danes ne bomo komentirali posameznih rezultatov. Glede na progo, čas v katerem je bil nastop, ki so ga organizatorji z nesrečno roko postavili v največjo vročino in prilike, v katerih delajo naši atleti, nas rezultati zadovoljujejo. Ti so bili naslednji:

80 m: prvi Berenini 9.8, 2. Rossa, 3. Bartoli; 800 m: 1. Corsi 2:50,5; 2. Udovič, 3. Rozzo; 3000 m: 1. Corsi 11:16,8, 2. Govorcin, 3. Petronio; višina: 1. Sčuka 1.60, 2. Bartol; daljna: 1. Rosso 5,74, 2. Micel, 3. Berenini; disk: 1. Abbondanza 24.52; 2. Mitič, 3. Zanolla; krogla: 1. Macor, 2. Petelin, 3. Tommasi; kopje: 1. Macor 41.0, 2. Zanolla, 3. Razza.

Ženske: 60 m: 1. Misculin 9,2, 2. Giarri; višina: 1. Lapajne 1.45; daljina: 1. Misculin 4.35.

MACOR pri metu diska.

Drugi dan nogometa za kraški pokal

Rezultati nedeljskih tekem za kraški pokal so bili naslednji: Kontovel-Ilirija 2:1, Opčine-Zarja 1:1, srečanje med Sv. Križem in Sesljanom pa je bilo odloženo.

Tekma med Kontovelom in Ilirijo je bila zelo napeta. Videli smo 60 minut ostrega boja, ki ga je odločil v zadnjih sekondah strel pred vrati Ilirije. Če tega ne bi bilo, bi imeli v nedeljo dva neodločena rezultata.

Openci so bili namreč v nedeljo gotovi zmage. Niso izkoriščali lepih prilik pred golom Zarje, ki je razumljivo odgovorila s svojim napadom. Neodločen rezultat se nam zdi pravičen.

Pred finalnimi srečanji na evropskem prvenstvu v odbojki

PARIZ, 17. — Drugi dan evropskega prvenstva v odbojki je dal naslednje rezultate:

Moški: Jugoslavija-Portugalska 15:12, 15:7, 15:4; Belgija-Italija 15:6, 15:12, 15:12; ZSSR-Italija 15:4, 15:7, 15:2; Portugalska-Holandska 11:15, 15:12, 16:4 15:6; Romunija-Francija 13:15, 15:9, 16:14, 15:12.

Ženske: Francija-Holandska 15:5, 15:6 15:11; Poljska-Italija 15:5, 15:1, 15:0; Jugoslavija-Bolgarija forfait.

Danes pa je med moškimi Bolgarija tolkla Portugalsko 15:5, 15:10, 15:10; ZSSR-Belgija 15:2, 15:1, 15:1; Jugoslavija-Holandska 15:7, 15:8, 15:12; Romunija-Izrael 15:3, 15:3, 15:6.

Ženske Jugoslavija - Italija 15:0, 15:7, 15:11; ZSSR-Francija 15:5, 15:1, 15:3.

Po današnjih tekmah je mednarodna zveza za odbojko takole sestavila skupine za finalna srečanja: za prvih 6 mest se bodo borile med moškimi Belgija, Bolgarija, Francija, Jugoslavija, Romunija, ZSSR. Za nadaljnja 4 mesta pa se bodo srečale Holandska Italija, Izrael, Portugalska.

Med ženskami se bodo borile za prva štiri mesta Francija, Jugoslavija, Poljska, ZSSR. Za peto in šesto mesto pa Italija in Holandska.

Jugoslovansko nogometno prvenstvo

BEOGRAD, 17. — Rezultati jugoslovanskega prvenstva v nogometu so bili to nedeljo naslednji: Dinamo-Partizan 2:0; BSK-Hajduk 3:0, Sarajevo-Spartak 1:1, Crvena zvezda-Napredak 3:2.

V četrtek

bomo pričeli objavljati v podlistku znano delo Johna Herseya

Hirošima

ki opisuje usodo mesta, nad katerim se je razletela prva atomska bomba.

Neizpolnjena pričakovanja na tekmi Triestina - Sampdoria (1-0)

Medtem ko so gledalci po koncu tekme Triestina-Sampdoria zapuščali stadion je bilo slišati glas zvočnika: «Danes zvečer bo vodstvo skupno z igralci Triestine napilo današnji zmagi...» Več ni nihče slišal, kajti množici, ki je nestrpno sledila igri, je tedaj bilo preveč. Zvižgi so se dvignili v nebo in bi verjetno prevpili tudi aplavz ob Boscolovem golu. Ta dogodek prikazuje, kako je bila desettisočglava množica, ki je prisostvovala prvi tekmi Triestine, na lastnem igrišču — razočarana.

Triestina je letos prodala za dober denar svojega najboljšega igralca, srednjega krilca Grossa v zameno pa je dobila dva, ki bosta sčasoma kar dobra. Včeraj smo imeli priliko videti Bellonija, ki je kljub temu, da ni v formi pokazal, da je dober igralec. Carnierija pa nismo videli, ker se je med treningom ponesrečil. Mesto Grossa niso mogli nikakor pošteno spopolniti, čeprav je Mariuzza dal vse iz sebe. Ta fant se bori z vsemi silami, vendar je to vsekakor premalo, ker je znano, da imajo nekatere italijanske enajstorice srednje napadalce mednarodnega slovesa, ki bi Mariuzzo brez posebnih težkoč pustili za seboj. Za dokaz naj bo Inter in delno tudi Sampdoria, ki je včasih z lahkoto prodrla skozi halfe in samo njenemu napadu se imamo zahvaliti, da ni izenačila. Ostala dva krilca Petagna in Ciccarelli sta zelo borbena, toda bolj ustvarjena za zralbijanje akcij nasprotnih napadalcev. Nista ustvarjena za zalaganje napada, ki mora delno živeti od njihovih akcij. V nedeljo se je videlo, da niso krilci zalagali svojih zvez; Curti in Kaimi sta preveč mirovala in se nista borila za žogo. Preveč sta čakala, da bi drugi njima podajali. Delno imata prav, vendar si morajo v pomanjkanju dobrih krilcev zveze same priboriti žoge. Toda tako Kaimi kakor Curti nista še na mestu. Oba sta zelo počasna in premalo vzdržljiva. V prvem polčasu sta pokazala lep nogomet, vendar sta v drugem polčasu skoraj zmanjkala. Na vsak način sta zmožna in kadar bosta v formi, bo napad Triestine zaigral kakor malokdo. Ispiro, kot srednji napadalec, je kakor lani. Vzdržljiv in delaven ter inteligenten. Nasprotno pa sta obe krili, tako Boscolo kakor Valenti delala preglavice razmeroma dobri obrambi Sampdorie. O tržaški obrambi, skoraj se ne bi izplačalo govoriti. Nuciari je vedno gotov, odločen in ima smisel za položaj. Zorzin, letošnji kapetan, je vedno enak. Dober borec, odločen pri ustavljanju nasprotnikov, le včasih zgreši naravnost banalne žoge.

MORO brani.

To so letošnji igralci Triestine. Da bi videli to moštvo, so Tržačani, kljub neznosni vročini prišli polni nad na stadion. Odšli so razočarani. Triestina je začela z lepo igro in vse je kazalo, da bo Sampdoria kmalu podlegla pritisku. Boscolo, ta majhni igralec je, kljub temu, da je imel Grattona za varuha, zalagal napad z odličnimi žogami, vendar se je takoj videlo, da sta posebno zvezi še prepočasni. Ispiro in tovariši so začeli, čeprav še slabotno, streljati na vrata, kar pomeni, da napad pozna svojo nalogo. Triestina je igrala, kot bi bila sama, le tu pa tam se je Sampdoria spravila v napad, pokazala lep nogomet, toda Nuciarija ni nikoli resno ogrožala. Šele po 30. minuti igre je Valenti prišel do žoge. Gratton, kateremu je Boscolo ušel na središče igrišča, je hotel preprečiti akcijo, Valenti je driblal, kakor je pač znal in mogel, našel ugoden trenutek in poslal žogo pred nasprotnikova vrata. Smer žoge je Kaimi nekoliko spremenil, tako, da je ta priletela Boscolu pod noge, ki jo je poslal takoj Moru za hrbtom. Po tej akciji so vsi mislili, da bo Triestina nadaljevala tako igro in skušala povečati rezultat, še posebno, ker se je Moro pokazal negotovega. Toda praktično se je tu končala igra in začela zmešnjava.

V drugem polčasu ista slika. Slaba igra, brez resnih napadov. Sampdoria je hotela izenačiti in dolgo prevladovala na igrišču, toda njihove akcije so se razbijale ob obrambnem zidu Triestine. Mariuzza je zalgral bolje in tudi Petagna in Ciccarelli sta razbijala kar se je dalo. Nekaj nevarnih akcij Sampdorie, ki bi se končale lahko z žogo v mreži, se je razblinilo v nič zaradi nervoznosti igralcev in tudi zaradi intervencije Nuciarija, ki je po trčenju z nekim napadalcem ostal celo nekaj minut nezavesten na tleh. Nič več navdušenja med gledalci, ki so zaspano sledili še bolj zaspani igri. Zvižg, ki je zaključil igro, je skoraj zbudil gledalce, ki so razočarani zapuščali igrišče.

Triestina ima igralce, več ali manj dobre, in vsa skrb Guttmana mora biti, da iz teh napravi kaj kmalu dobro, homogeno enajstorico, ki bo častno zastopala barve mesta. Vsekakor potrebujejo dobrega centerhalfa, kajti brez tega bo Triestini slaba predla. Ima torej igralce in gledalce. Toda če prvi ne bodo pokazali lepše igre, gledalcev ne bo in to pomeni nazadovanje v ligo B.

M. DOLGAN

REZULTATI ITALIJANSKE LIGE

Atalanta - Spal	1-0
Napolj - *Bologna	4-1
Juventus - *Legnano	3-0
Milan - Lucchese	4-0
Torino - Pro Patria	2-0
Triestina - Sampdoria	1-0
Fiorentina - Novala	1-1
Como - *Padova	2-1
Lazio - Udinese	3-1
Palermo - Internazionale	1-1

Dva nova rekorda Zatopeka

PARIZ, 17. — Nemška agencija ADN je javila, da je Emil Zatopek v nedeljo postavil v Pragi 2 nova svetovna rekorda. V eni uri je pretekel 19,558 m (prejšnji rekord Heino 19,339 m) in v teku na 20 km s časom 1:01,16 ur (Heino 1:02,40 ur).

ŠTEFE IN SPESSOT najboljša na motorjih

Zanimive motorne dirke po koprskih ulicah

Na krožni 2600 metrov dolgi progi po koprskih ulicah so bile v nedeljo motorne dirke za prvenstvo Istrskega okrožja. Na njih je sodelovalo preko trideset motoristov iz Kopra, Izole, Buj in Trsta.

Najzanimivejše so bile dirke v višjih kategorijah. Med nastopajočimi sta se najbolj izkazala Spessot Fabio iz Štefe Matevž, oba člana avtomoto kluba iz Kopra. Prvi je zmagal v kategorijah 175 cc in 250 cc, drugi pa v 350 cc in 500 cc.

Dober vtis je zapustil tudi znani tržaški dirkač De Marchi Guido, ki se je plasiral na drugo mesto med 500 cc.

Rezultati dirk po posameznih kategorijah so bili naslednji:

125 cc: 1. Fabian Ermanno iz Trsta z «Iso», ki je prevozil pet krogov v 12'54"; 2. Dudine Silvano iz Izole na «Vespi», prvak Istrskega okrožja za leto 1951. V tej dirki so startali štirje motoristi. Že po prvem krogu se je videlo da nihče ne bo mogel preprečiti zmage Tržačanu Fabianu, ki je brez kakih posebnih potežkoč zasluženo zmagal.

175 cc: 1. Spessot Fabij iz Kopra na MV 125, ki je prevozil pet krogov v 11'34", prvak Istrskega okrožja za leto 1951; 2. Marchisio Armando iz Trsta na Guzzi 160; 3. Fabian Ermanno iz Trsta na Isomoto; 4. Stefančič Angel iz Kopra na MAS; 5. Balga Luciana iz Izole na Java. Skoro minuta časa je ob zaključku ločila zmagovalca Spesota od drugoplasiranega Marchisia. Čas, si je zmagovalec pridobil s smiselno in pametno vožnjo od kroga do kroga.

250 cc: 1. Spessot Fabij iz Kopra na MV 175, ki je prevozil sedem krogov v 16'01", prvak Istrskega okrožja za leto 1951. 2. Cergolj Julij iz Kopra na Guzzi; 3. Furlanič Vesel iz Kopra na Sertum.

Najzanimivejša in borbena dirka dneva. Takoj po startu je prevzel vodstvo Cergolj, ki je po prvem krogu imel pol minute prednosti nad Spesotom. Ta pa je s pogumno vožnjo od kroga do kroga razdaljo zmanjševal in v četrtem krogu dohitel pobeglega in do konca pridobil 21".

350 cc: 1. Štefe Matevž iz Kopra na Macless, ki je prevozil sedem krogov v 13'47" in tako osvojil naslov prvaka Istrskega okrožja; 2. Zerjal Benjamin iz Trsta na Velocette; 3. Luin Alojz iz Kopra na Macless. Bolj izkušani iz drzni Štefe ni imel težkoč in je vodil od prvega do zadnjega kroga s precejšnjo prednostjo. V tej dirki je tudi zabeležiti padec Tržačana Poretti Giordana, ki je v drugem krogu, ko se je nahajal na drugem mestu, nesrečno padel pred Taverno in se lažje poškodoval, medtem ko je motorno kolo končalo v morju.

500 cc: 1. Štefe Matevž iz Kopra na Macless 350, ki je prevozil sedem krogov v 13'54" in si tako osvojil tudi ta naslov prvaka; 2. De Marchi Guido iz Trsta na Guzzi; 3. Vodnal Albin iz Kopra na Guzzi; 4. Kocjančič Albin iz Buj na FN; 5. Placer Rafael iz Kopra na Gileri; 6. Mušuč Franc iz Kopra na DKV. Najhitrejši krog dneva je prevozil Štefe v 1'56" s povprečno brzino 70,600 km na uro.

V kategoriji 500 cc so motoristi tekmovali v dveh baterijah in najboljši čas je potem odločil končni plasman.

V prvi bateriji je Tržačan De Marchi s svojo Guzzi, tipa Condor, že v drugem krogu prevzel vodstvo in ga obdržal do konca brez forsiranja, kar mu je stalo prvo mesto, ki ga je osvojil Štefe. Ta je zaradi svoje drznosti in spretnosti od daleč zmagal v drugi bateriji z mnogo boljšim časom nego De Marchi.

PnS

KINO

V TRSTU

Rossetti. 16.30: «Bratje banditi Jessa» W. Morris, J. Pag.
Excelsior. 16.30: «Poljub ob polnoči» K. Grayson, M. Lanza.
Fenice. 16.30: «Moja prijateljica Irma» J. Lund, D. Lynn.
Arcobaleno. 16.30: «Ne žalostiti se zaradi mene» M. Sullivan, B. Lindfors.
Astra Rojan. 17.00: «Evino pero» W. Bros, R. Reagan.
Alabarda. 15.30: «Krištof Kolumb» Fred. March.
Armonia. 15.15: «Prijatelji junaštva št. 1» C. Gable, M. Lor.
Azzurro. 16.00: «Zadnji Monte-sto» A. Cordova, Z. Moreno.
Belvedere. 16.00: «Krog se zapira».
Garibaldi. 15.00: «Norčije kitaro».
Ideale. 16.30: «Dimitrijeva kitara».
Impero. 16.00: «Sama s svojim grehom» J. Schultze.
Italia. 16.00: «Adamovo rebro» K. Hepburn, S. Tracy.
Kino ob morju. 16.00: «Prepovedane sanje» D. Kaye, V. Mayo.
Marconi. 15.00: «Nepremagljivi» G. Cooper, P. Goddard.
Massimo. 16.00: «Zeja po zlatu» G. Ford, I. Lupino.
Novo Cine. 14.30: «Pristava pri treh zvonovih».
Odeon. 16.00: «Bil sem vojni ujetnik» G. Grant, A. Sheridan.
Radio. 16.00: «Nevesta na naročilo» B. Davis, J. Cagney.
Savona. 15.00: «Počitnice v Mehiki».
Viale. 16.00: «Cesta konča v raju» A. Checchi, C. Dorolling.
Vittorio Veneto. 16.00: «Jutri je drugačen dan».

POLETNI KINO:

Javni vrt. 20. in 22.: «Mesto Jazza».
F. Severo. 20. in 22.: «Razbojnik sem jaz».
Rojan. 19.45 in 21.45: «Bronasta polt».
Brocchetta. 20.00: «Atlantida».
Vittoria. 20.30: «Zadnja etapa mrlicev».
Skoljet. 20.30: «Meč v puščavi».

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

TOREK 18.9.1951.

Poročila ob 7.00, 13.30, 19.30 in 23.05 — 6.45 Jutranja glasba. 13.00 Bosanske narodne. 14.00 Veseli zvoki. 14.30 Od včeraj do danes. 14.35 Cajkovski: Violinski koncert v D-duru. 18.00 Igrajo godbe na pihala. 18.15 Kulturni pregled. 18.30 Beethoven: Sonata v E-duru op. 109. 19.00 Igrajo godbeni orkestri. 20.00 Giacomo Puccini: «La Boheme». 22.00 Lahka glasba. 22.30 Plesna glasba. 23.00 Glasba za lahko noč.

SLOVENIJA

12.00 Priljubljene pesmi domačih avtorjev. 12.40 Zabavna glasba. 13.10 Popularen opoldanski koncert. 14.00 Z mikrofonom med živiljenja in dogodkov. 15.00 Zabavna glasba. 18.00 Zeleli ste poslušajte! 19.15 Nekaj operetnih melodij. 19.30 Kulturni pregled. 19.40 Umetne in narodne pesmi. 20.00 Simfonični koncert. 22.00 Poslušajmo zabavni orkester Amerikih letalcev, poje Boj Kirkley. 23.00 W. A. Mozart.

TRST II.

11.30 Za vsakega nekaj. 12.10 Walton: Koncert za violo in orkester. 12.33 Mozart: Sonata v Es-duru. 13.00 Glasba po želji. 17.30 Plesna glasba. 18.15 Cajkovski: Koncert za violino v D-duru. 19.15 Operne uverture. 19.30 Komorna glasba. 20.00 Slovenske pesmi. 22.20 Beethoven: Romanca št. 2. 20.30 Okno v svet. 20.45 Vesela glasba. 21.30 Pestra glasba. 22.00 Dvorak: Simfonija st. 9. 22.39 Lahka peta glasba. 23.05 Grieg: Holberska suita. 23.35 Pozna nočna glasba.

TRST I.

11.30 Melodični orkester. 12.30 Stare in nove pesmi. 13.25 Slavni glasovi. 17.30 Prenos koncerta iz Londona. 18.35 Godalni orkester. 19.15 Moderni ritmi. 21.00 Zabaven spored. 23.30 Plesna glasba.

BALETNA ŠOLA v Kopru

Vpisovanje v baletno šolo v Kopru se vrši v ponedeljek 17, v torek 18. in v sredo 19. t.m. od 15. do 17. ure v prostorih Ljudskega gledališča v Kopru. Interesenti naj prinesejo k preizkušnji telovadno obleko in copate

ŽELEZARNA JESENICE

Jesenice na Gorenjskem, Slovenija ponovno sporoča, da sprejema stranke samo ob torkih in četrtkih od 8 do 12 ure. Zaradi dela v tovarni ŽELEZARNE, razen omenjenih dveh dni, sploh ne bo sprejemala strank.

ŽELEZARNA JESENICE - Jesenice na Gorenjskem - Slovenija

GOSPODIČNA MICI

NAPISAL FRAN MILČINSKI - FRIDOLIN ŽOLNA

56. Cutila je potrebo, da se z nohtom mezinca popraska pod frizuro — o, ni bil brez vzroka oni blaženi sen zadnjič!

Ob prijetnih takih mislih ji je kaj hitro potekal čas in skoro je bila presenečena, ko se je izza ovinka že prikazal dični Smuk. Oziral se je nazaj in se žuril proti kapelici.

Žena iz poročnih bukev mu je stopila naproti dva drobna koraka. «O», je rekla, «mislila sem... Ali imaš?»

«Imam!» je odgovoril in se potrkal po prsih. «Hardun!» je dostavil in se še enkrat ozrl in je dražestna njegova slutvožena iz vsega, kakor se je vedel, lahko spoznala, da junaški njegov čin ni potekel brez nevarnosti.

Pospešila sta korake in da odrežeta rido, jo ubrala po stezi. Ko sta skoz mokro grmovje, čez polzke korenine in kamene srečno spet dospela na gladko cesto, ni več strpela gospodična Mici.

Najprej se je odduškala od težavne poti: «Ah!» in z očitajočim pogledom na Smuka še enkrat: «Ah!» Potem pa je rekla:

«O, Smuk, kaj si naredil z mano! Jaz sem jako... nak! nikar ne misli... za noben denar... O, tako se bojim... Ali ne boš izgubil denarja?... Ali veš, koliko si ga vzel s sabo?»

«Vsega sem vzel, kar ga je bilo!» je odgovoril Smuk in so iz dodatnega vzklika: «Hardun!» kakor ga je izgovoril, vnovič odsevale nevarnosti, srečno prestane. Segel je za suknjo in iz malhe ruval in vlekel listnico; bila je tako obilna, da jo je komaj spravil na dan.

«Ne, ampak...» je občuduje vzkliknila Mici, ko jo je zagledala. Segla je po nji, ali dobri Smuk že dolgo ni imel takega zaklada v rokah in ga ni izpustil in sta oba držala listnico, ko jo je gospodična Mici odpirala in razgrinjala. Lepo rdeča je bila, sila je imela predalov in vsi so bili nabasani.

Pa se je gospodični Mici hitro shladilo navdušenje. Kajti že prvi površni pogled ji je povedal, da dobršen del njene vsebine niso spoštovanja vredni bankovci, ampak druge vrste papirji. Jemala jih je iz predalov in jih obračala in iskala in pričakovala, kdaj da pride do bankovcev. Pa je našla krstni list in ženitno pismo in sodni spisek — davčne pobotnice, oglasilne pole od žganjekuhe in zraven dva izpovedna listka — in še mnogo drugega je našla lepega, celo pobotnice raznih krčmarjev o Smukovih zapitkih, ki jih je za njim plačala žena — o ta baba, čemu jih neki zbira! — mar res misli na preklic?

Smuk je zijal in je zijal vedno bolj, gospodična Mici pa je stiskala ustni in jih vedno bolj stiskala. Tako je oprezno in natančno pregledovala list za listom — o, bila je res izobražena! — in so prišla na dan še stara šolska naznanila in razni računi, dve podobici Marije Pomagaj z Brezja in enake javne in zasebne listine, le o denarjih ne duha ne sluha!

Skratka: reč je bila taka, da zapiti Smuk ni preudaril, da ženstvu za blagajno ne služi skrinja, ampak postelja: v posteljo pod slamnico spravljajo svoje vrednote, ne v skrinjo, in sta mu bila zastonj trud in junaštvo, ko je s sekiro odklepal skrinjo! — Zatorej si zapomnimo, da še vlomilcu hodi navzkriž, če je pijanec!

Gospodična Mici je mislila, da jo prizadene. «Nič ni!» je rekla.

Smuk je buljil v prazno listnico. «Nič!»

Strogo ga je pogledala. «Ne, kaj takega!... Tega ne razumem... in sploh... kako more biti človek tako... Nak! O!» Obrnila je pogled od Smuka v nebo in odtod zopet v Smuka. «Kaj bo zdaj? No?»

«Kaj jaz vem!» je odgovoril poparjeni Smuk.

«Kaj jaz vem, kaj jaz vem», ga je oponašala gospod